

Művelődés – Népfőiskola – Társadalom

A MAGYAR NÉPFŐISKOLAI TÁRSASÁG KIADVÁNYA – 2018/2

„Jobb polgárt, jobb hazafit, s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja” (Móricz Zsigmond)

Japán következő generációja

A globalizáció serdülőkkora

- Aki szegény az is marad...
- Több, mint harminc éve kezdődött...
- A kitűzött cél teljesült

Tartalom

Úgy se győzné ő se följegyezni...	3
Aki szegény az is marad...	4
Sok a szegény, pedig a magyar földnél kevés nagyobb biznisz van	5
Kovách Imre: Földek és emberek	7
Kovách Imre: A vidék az ezredfordulón	9
Több, mint harminc éve kezdődött...	12
A globalizáció serdülőkkora	21
Grundtvig hatása Japánban	22
Grundtvig és Dél-Korea oktatása	25
A kínai Grundtvig újrafelfedezése:	27
A kitűzött cél teljesült	29
A börtön ablakába is besüt a nap	29
Korhatártalan akadémia	30

A Magyar Népfőiskolai Társaság folyóirata

Felelős kiadó az MNT elnöksége
Felelős szerkesztő: Dr. Szigeti Tóth János
Szerkesztő: Mihályfi Márta
Tördelőszerkesztő: Kít Bt.
Készült a Bonex-Press nyomdában

Szerkesztősége: 1138 Budapest, Révész u. 2/c
www.nepfoiskola.hu
mnt@nepfoiskola.hu

ISSN: 1218-1455

A kiadvány megjelenésének támogatója:
Nemzeti Kulturális Alapprogram

Úgy se győzné ő se följegyezni...

Kegyes volt az időjárás a szabadtéri összejövetel megtartásához augusztus 25-én, szombaton. Se vihar, se zuhogó eső nem akadályozta a Beszélgetés a diófák alatt című tanácskozást, amit a Magyar Népfőiskolai Társaság immár ötödik alkalommal szervezett meg, most a Falufejlesztési Társaság támogatásával.

A találkozó fő vendége Kovách Imre vidékszociológus, egyetemi tanár volt, aki nagy figyelemmel kísért előadást tartott, az MTA keretében 2013-2017 között folyó kutatásuk eredményeiről - elsősorban a vidék szemszögéből. A bevezetőben a házigazda Szigeti Tóth János József Attila 1924-ben íródott "Aki szegény az a legszegényebb" c. verséből idézett, mintegy mottójaként a találkozóznak:

*„Ha az Isten íródiák volna
S éjjel nappal mozogna a tolla,
Úgy se győzné, ő se, följegyezni,
Mennyit kell a szegénynek szenvedni”*

Kovách Imre sokfelé ágazó áttekintése rendszerezetten sorjázta a „följegyezni valókat”. Az előadó a jelenlévők - akiket a változást potenciálisan hordozó vidéki társadalom csoportjaként nevesített - kérdései és felvetései közepette elemezte a tudományos kutatás eredményeit.

Régi barátunk, Dinnyés József „daltulajdonos” zenés bevezetője és dalbetétjei hozzájárultak a találkozó emelkedett hangulatához. Egyebek között az amerikai Pete Seeger „Megérjük még” híressé vált proteszt dalát énekelte angolul és magyarul.

A diófák alatti „éneklés” 2019-ben is folytatódik.

Aki szegény az is marad...

Ötödik éve indult a kezdeményezés

A **Magyar Népfőiskolai Társaság** folytatta a 2014-ben elkezdett közéleti fórumorozatát, és 2018-ban is megszervezte a **Beszélgetés a diófák alatt** találkozót. Ezen a találkozón, mint eddig mindig, a közéletet érintő, az emberek mindennapi életét befolyásoló kérdésekkel foglalkoztak a résztvevők, napjaink magyarországi társadalmi és politikai kihívásairól folyt a beszélgetés. Nem volt ez másképpen a 2018. évi találkozón sem.

A beszélgetés irányadó fő témája az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontban folyó nagyszabású, Kovách Imre által vezetett, négy éves kutatási projekten alapult, amelyről 2017-ben megjelent egy kötet. A kutatók merőben új szempontból tekintenek a magyarországi társadalmi egyenlőtlenségekre.

Kovách Imre egyetemi tanár, az MTA doktora volt az előadó, aki kihívó következtéseket fogalmazott meg az elmúlt félévben vele készült interjúkban, illetve tudományos kutatásaiban, megjelent tanulmányaiban.

Például, hogy az uniós és állami pénzek szétosztásával a holdudvar épül, ám a fejlődés lassul, hogy a vidéki középosztályban az egyéni stabilitást nagyobb értéknek tartják, mint az igazságosságot, vagy az egyenlőséget. Hogy a magyar gazdaság teljesítőképességéből következően forrás sincs arra, hogy a legrosszabb helyzetű három millió ember sorsán lehessen változtatni, és ne csak egyszeri segélyekkel kábítsák el őket, és nincs forrás arra sem, hogy valódi mobilitási esélyt kapjanak legalább a fiatalok. A ciklusokon keresztül hatalmon maradásnak pedig ára van: a társadalmi egyenlőtlenségek befagyasztása, vagyis aki szegény az is marad.

De vajon eléggé megértjük-e az elemzések, a fent idézett néhány kijelentés, következtetés mélyebb üzeneteit?

Ennek jártunk utána az idei **Beszélgetés a diófák alatt c.** hagyományossá vált országos találkozón.

Az ötödik alkalommal, augusztus utolsó szombatján megrendezett találkozó támogatója a **Falufejlesztési Társaság** volt.

Sok a szegény, pedig a magyar földnél kevés nagyobb biznisz van

Külföldiek és hazai nagybirtokosok vadásznak a tízezermilliárdos vagyont jelentő magyar földre, miközben a hazai szegénység szinte felszámolhatatlannak tűnik. A magyar termeléstechológiai szint elavult, kevés az innováció. A lokalizáció jobb útnak tűnne, de a világ el fog haladni felette akár annak árán is, hogy a földet jobban kizsigerelik. A Magyar Népfőiskolai Társaság idén tartotta ötödik Beszélgetés a diófák alatt nevű találkozóját.

Az idei összeövetelt a Magyar Népfőiskolai Társaság elnökének, Szigeti Tóth Jánosnak mindszentkáljai telkén tartották a Falufejlesztési Társaság támogatásával. A találkozón a szociológus, egyetemi docens házigazda ezúttal Kovách Imre szociológust, az MTA TK Szociológiai Intézetének tudományos tanácsadóját, a Debreceni Egyetem tanárát látta vendégül egy előadás és egy közös beszélgetés erejéig.

Kovách Imre

A szombati rendezvényen a földkérdés került leginkább a középpontba, az elosztástól az állami támogatásokkal való visszaéléseken át a politikai kapcsolatok szükségességéig, de szó volt a paraszti életmód kihalásáról és földek parlagon hagyásáról is. Ezen túl érdekes észrevételeket hallhattunk a hazai szegénységről, aminek kutatásában az **MTA is részt vett** egy négy éven át tartó, szociológiai alapú, integrációt és dezintegrációt vizsgáló munkával.

„Úgy nem lehet ellenzéki politizálást csinálni, ha nem értjük, hogy működik az a rendszer, amin változtatni akarunk”

– hangzott el Kovách Imrétől a megállapítás, amit valamilyeni társadalmi probléma kapcsán értelmezni lehetne. Éppen ezért fontos, hogy aki bármilyen politikai-közéleti tevékenységet akar folytatni, előbb tanulmányozza, pontosan mi is zajlik körülötte.

Kovách Imre szerint a mai társadalom megértéséhez már azt is tisztázni szükséges, hogy mit jelent a vidékisége. Szerinte ugyanis teljesen megváltozott a tartalom, ma már az a vidék, amit a városiak annak tekintenek, a vidék pedig ehhez alkalmazkodva azt teremti elő, amit a városiak igényelnek. A ki-egyensúlyozottság, nyugalom, pihenés és harmónia mind-mind csak egy árnyalata a vidék társadalmi közegének, ugyanakkor politikailag is fontos területről beszélünk, hiszen a lakosság egyharmada vidékinek tekinthető, más értelmezés szerint pedig akár az ország kétharmada is az.

A szociológus nemzetközi összehasonlítások alapján magyarázta, hogyan tűnik el a valamikori domináns parasztság Magyarországról, eltüntetve a mezőgazdaságot, miközben a vidékiek aránya európai hasonlításban még mindig magasabb sok nyugati országénál.

A termőföldek eladása tízezermilliárdos üzlet, így hagyományosan ennek kellene a legfontosabb erőforrásnak lennie.

A hazai szegénység felszámolásának is a termőföldben lehet a megoldása, ám Kovách rámutatott, hogy a legutóbbi, 2016-os statisztika szerint 360 ezer családnak van valamilyen köze a mezőgazdasághoz, de közülük 300 ezer család 5 hektár alatti földdel rendelkezik, amiből nem lehet megélni. A földek eközben a nagybirtokosoknál csoportosulnak, például az összes magyar termőföld egyharmada tömörül a legnagyobb, 1300 gazdaságnál. Mindez azt jelenti, hogy ma már nagyobb a koncentráció, mint a második világháború előtti korszakban.

Kovách Imre úgy látja, az állami földek kiosztása nem igazolta vissza azt a kormányzati elképzelést, ami a „Földet a gazdáknak” szlogen alatt futott, mert egyenlőtlen volt a kiosztás, és a gazdáknak nem jutott annyi föld, mint kellett volna. Finoman, kerülve a pártoskodást úgy fogalmazott, „a föld használata körüli ügyek egyetemlegesen a magyar politikai elit történelmi produktumai.”

Magára hagyott földművesek

A szakértő szerint most hasonló történik, mint 1945-ben, amikor kis területű földeket kaptak az emberek anélkül, hogy tőke vagy eszköztámogatás járt volna a jó munkavégzéshez. Éppen ezért alakult ki az, hogy jó kapcsolatok nélkül már a földeken is nehéz boldogulni, és előtérbe került a politikai koncentráció. A kétezres évektől kiépült, politikailag teljesen átítatódott rendszerben olyan szereplők is megjelentek a mezőgazdaságban, akiknek ahhoz semmi közük nem volt, mindössze a jól kihasználható állami támogatások vonzották őket – jelezte. Emiatt jelentős lett az olyan vállalkozók száma, akik tízmilliók támogatásokat tudtak bezsebelni, valójában érdemi munka nélkül.

A vidék nem önfenntartó, hanem fejlesztési forrásokra szorul, éppen ezért fontos azoknak a mechanizmusoknak az ismerete, amik elosztják ezeket.

Aki szegény, az is marad

Kovách Imre szerint a hazai szegénység bármilyen statisztika vagy fogalom mentén értelmezve is „elviselhetetlen mértékű”, a magyar társadalom több millió tagját érinti. Mint fogalmazott, megengedhetetlenül nagy ez a közeg, és súlyos hiba, hogy nincsenek integrálva a gazdaságba, így pedig megjelenni sem tudnak a társadalompolitikában.

A közmunka havi 53 ezer forintja még mindig több a munkanélküli segélynél, de még ezért is sorba kell állni, hogy hozzájussanak.

Az egyetemi tanár párhuzamot vont a szegények kiszolgáltatottsága és a politikai motivációk között is. Azt mondta, hogy

a szegények az államra és az állami segélyekre szavaznak, nem pedig a Fideszre vagy Orbán Viktorra. Ez pedig egy politikai mestermű.

Mindehhez viszont szükségesek a társadalmi csoportok elmentéi, mert a szegények felemelése máshonnan vonná el a pénzt. Kovách szerint Nyugat-Európában nem is igazán értik, hogy a magyar privatizációs korszak után, ekkora szegénység mellett miért nem jöttek létre erős mozgalmak, vagy akár éhséglázadások, mint a szlovákoknál 2004-ben.

Magyarország viszont más, mert a magyar egy politikailag integrált társadalom, és most azt is nehéz látni, kik válhatnak le a hatalmat. Egy rendszernek ugyanis mindig vannak hasznélvezői, például a vidéki felső-középosztály, de a többségi társadalmat is neutralizálja a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER), ami alól az ellenzéki pártok sem kivételek, szabad működésük valamelyest ellehetetlenült.

Orbán Viktor hatalma most van a csúcson

– mondta, hozzátéve, hogy a kérdés leginkább az, mi történik a hatalom megingásakor, azaz milyen változások jöhetnek. Kovách szerint buta aktivista vagy politikus az, aki nem számol azzal, hogy egy rendszer (jelen esetben a NER) miért működőképes, hiszen aki változtatni akar bármin is, annak előbb értenie kell a működés elvét.

A világ rohan, rohanni kell vele

A találkozón a hallgatók kérdéseket tehetek fel Kovách Imrének és Szigeti Tóth Jánosnak, itt pedig a fókusz visszatért a földkérdésre. Többek között felmerült, hogy a bérbe adott földeket vissza lehet-e még szerezni, vagy egy politikai döntés után hirtelen azé lesz, aki megműveli – az pedig nem a tulajdonos. A szakértők szerint viszont nehezen elképzelhető, hogy a magánemberek közötti szerződéses viszonyt ennyire semmibe vegyék, ez egyelőre túl durva beavatkozásnak tünne, de nyilván semmit nem lehet előre kizárni. Elhangzott az is, hogy 1200 hektár felett ugyan nem lehet támogatásokhoz jutni, de a tulajdonosok szétíratják a földeket, és végül a birtokrendszer ugyanolyan koncentrált lesz, csak jobban néznek ki a statisztikák.

Szigeti Tóth János és Kovách Imre

Nehezebb kérdésnek bizonyult a precíziós gazdálkodás, ami Magyarországon mindössze 40 ezer hektárt érint, jellemzően a munkaerőhiány miatt: nincs elég képzett ember, aki pedig van, azt megfizetni nehéz, de a képzési rendszer sem pótolja még a hiányt. A modern mezőgazdasági technológiák alkalmazásával, ide értve a digitalizációt és robotizációt, nagyobb hozamot lehetne elérni, nyugati példák akadnak is bőven arról, hogy amit itthon még hagyományos módszerekkel végeznek, azt valahol már műholdas automata rendszerekre bízzák.

Felmerült ugyanakkor az is, hogy a precíziós gazdálkodás jobban kizsigereli a földet, romlik az élelmiszerbiztonság, és a helybéli lakosság munka híján a jelenleginél is jobban elszegényedhet.

Dinyés József zeneszerző közreműködése

Az innovációval szembemenni viszont ritkán sikerül: ha a magyar gazdaság nem tud versenyt futni a technológiával, akkor az egyszerűen átgázol rajtunk, és mindent mások fognak diktálni – hangzott el. Persze ez is egy olyan kérdés, aminek csak akkor van értelme, ha van politikai és gazdasági racionalitása.

Amíg ezek hiányoznak, minden jobbító szándék megáll a fantáziálás kapujában.

Fotók: Harmati András/alfahir.hu

A Magyar Népfőiskolai Társaság beszélgetése „a diófák alatt” 2014 óta zajlik, minden augusztus utolsó szombatján. Ezekon a találkozókön rendszeresen olyan, a közéletet érintő témákat ölelnek fel, melyek az emberek mindennapi életét befolyásolják. A közhasznú társadalmi szervezetként működő népfőiskola célja többek között a felnőttkori kompetenciaképzés, az élethosszig tartó tanulásra való szemléletformálás, vagy akár közéleti és politikai döntésekben való közreműködés.

Harmati András, *Alfahír*/ 2018/26

Kovách Imre: Földek és emberek

Földhasználók és földhasználati módok Magyarországon

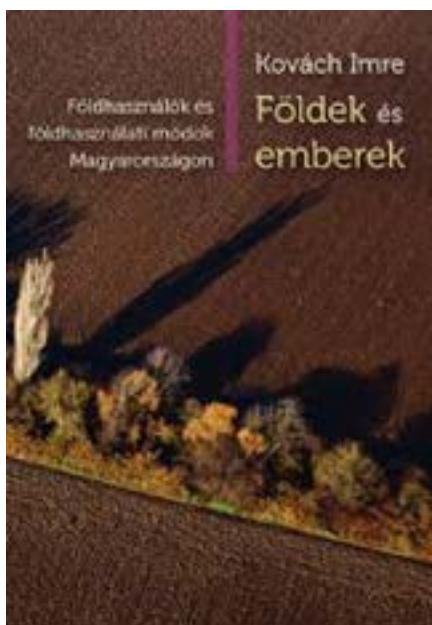
A szerző írta a bevezetőben: A földhasználatról és a földtulajdonról elemzést írni nagy kihívás. A források sokasága gyakran ellentmondó adatokat tartalmaz. A sajtó napi rendszerességgel közöl a politikai viták középpontjában is szereplő híreket az állami tulajdonú földek kiárusításáról, az új nagybirtokokról és a vidéki szegénység szívszorogató állapotáról. A földbirtokviszonyok bemutatásának még egy szaktudományos könyvben is morális súlya van. A könyv célja, hogy bemutassa a földhasználat-koncentráció és -polarizáció létrejöttének történetét és következményeit.

A kötet összegző megjegyzését tesszük közzé teljes terjedelemben, a szerző hozzájárulásával.

Összegző megjegyzések

A könyv fejezetei bemutatták, hogy a magyarországi földhasználat más európai államok mezőgazdaságához hasonlítva is a nagymértékű koncentrációval jellemezhető. Az 500 hektáron felüli földek aránya eléri és egyes összetevőit tekintve meg is haladja a második világháború előtti nagybirtokok termőterületen belüli részeseződését. A földhasználat-koncentráció duális szerkezetű. A gazdasági szervezetek művelik a legnagyobb kiterjedésű földeket, de az ezredfordulót követően a közepes és nagyobb egyéni gazdaságok is a földek felvásárlására és bérletek kiterjesztésére törekedtek. A 20. század első felében

a közép- és kisparaszti gazdaságok egymilliónál több parasztcsaládnak biztosítottak megélhetést. Az 1990-es évek közepe után a kisgazdaságok száma gyors csökkenésnek indult. A földművelés eltartó képessége a földhasználat koncentrációja és a technológiai modernizáció következtében jelentősen visszaesett. A mezőgazdaság szerkezetváltása és a földhasználat koncentrációja olyan szociális, hatalmi és gazdasági változásokkal kapcsolódott össze, amelyek együttes hatásaként a vidéki társadalom és gazdaság teljes átalakuláson ment keresztül. A vidéki lakosság aránya az új uniós államokban sokkal magasabb, mint a fejlődéscentrumokban. A mezőgazdasági foglalkoztatottság csökkenése az egyik döntő összetevője a sajátos magyarországi (kelet-közép európai) településszerkezet továbbélésének. A mezőgazdaság részesedése a GDP termeléséből mindössze 3,7 százalék, a hazai bruttó hozzáadott értékéből 4 százalék, a beruházásokból 6,1 százalék, a foglalkoztatásban 4,6 százalék volt 2014-ben. A földhasználat koncentrációja és a kisgazdaságok számának gyors csökkenése százazrek munkanélkülivé válását eredményezte. Az agrártermelés szerepének a nemzetgazdaságon belüli visszaesését nem követte a vidéki lakosság hasonló arányú csökkenése. A kilencvenes években a községi lakosság aránya egy ideig még növekedett is a teljes népességben belül. A szegényebb társadalmi csoportok elköltözése a nagyvárosokból vidéki településekre tömeges méretű volt. A vidék túlnépesedett, mert a helyi gazdaság nem képes a lakosság megélhetését biztosítani. A gazdaság- és társadalomszerkezet számottevő változásait nem követte a településstruktúra átalakulása. A vidéki lakosság aránya változatlanul magas, miközben a földhasználat jelenlegi rendszere miatt egyre kevesebb a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma, és a részidős termelés jövedelemkiegészítő szerepe is gyengül. A nagyarányú vidéki szegénység és a földhasználat-szerkezet közötti kapcsolat már a kilencvenes évek első felére visszavezethető. A földkézpótlás, a földprivatizáció, a szövetkezetek átalakulásnak módja és a szövetkezetek foglalkoztatási kötelezettségének megszüntetése miatt csak 1993-ban háromszázezen váltak munkanélkülivé. A szegényebbeknek nem volt rá esélyük, hogy a visszakapott kevéske földön sikeres gazdálkodásba kezdjenek, és legalább a jövedelmüket kiegészítsék. A tőkehiány már a kezdeteknél gátat szabott a szegények földhasználatának. A vagyonrész és a kárpótlási jegyek jóval a névérték alatti tömeges eladása az egyik oldalon, ugyanakkor a földfelvásárlásokhoz vezető felhalmozásuk a másik oldalon az első nagy lépés volt a földhasználat-szerkezet jelenlegi koncentrációjának irányába. A társadalmi egyenlőtlenségek növekedése, a romló jövedelmi helyzet és a munkanélküliség miatt a leghátrányosabb helyzetű kistulajdonosok gyors ütemben adták el földjeiket az ezredforduló után is. A szegények földjei néhány év alatt a gazdasági és társadalmi tőke tulajdonosaihoz kerültek. A szegénység és földhasználat-koncentráció szorosan összekapcsolódik. A kisföldtulajdonosok gyorsütemű kiszorulása a mezőgazdasági termelésből az ezredfordulót követő évek egyik legnagyobb arányú tulajdonvesztése volt. A mezőgazdaság kistermelésének szociális funkciója megszűnőben van, helyét a kapitalizált

nagyüzem és a piaci termelés logikája szerint vezetett családi gazdaságok veszik át. A földhasználat-koncentrációval összekapcsolt mezőgazdasági modernizáció szociális ára nagy társadalmi csoportok végleges tulajdonvesztése és elszegényedése volt.

A 20. század közepén a magyar társadalom létszám szerint legnagyobb osztálya a parasztság volt, amelynek eltűnése visszavonhatatlanná vált a kollektivizálás korszaka, majd a kistulajdon újratermelésének sikertelen kísérlete után a kilencvenes években. Másfél évtizede még tudományos viták folytak arról, hogy a magyar társadalom paraszttalanítása valóban megtörténhet-e, vagy a paraszti habitus és földhasználat átalakult formában ugyan, de tovább él az egyéni gazdák munkakultúrájában és aspirációiban. A földhasználat

koncentráció előrehaladásával és a piaci termelés logikájának és működési mechanizmusainak uralkodóvá válásával a korábban még vitatható válasz eldőlt. A paraszti hagyományú mezőgazdasági termelés és földhasználat elemeivel néhány régióban, főként az Alföldön még találkozni lehet, de a parasztság társadalmi és kulturális jegyeivel már egyetlen társadalmi csoport vagy réteg sem jellemezhető. A földhasználók közül kiszorított szegények proletarizálódtak, a közepes vagy nagyobb egyéni gazdálkodók egyre inkább iskolázott, polgárosult vállalkozók. A földek kétharmadát használó nagytulajdonosoknak pedig különösen nincsenek a történelmi parasztsághoz köthető társadalmi karakterjegyei. A földhasználat-koncentráció hatása a vidék hatalmi viszonyainak átrendeződésében is tetten érhető. A föld és hatalom kapcsán a vidék fokozódó befolyásvesztését kell kiemelni. A földről és a vidékről szóló döntéseket 1990 után is a földhasználat helyszíneitől távol levő hazai és uniós politikai központokban hozzák. A földtulajdon átrendezése, az állami földek bérbeadása majd kiárusítása, az uniós és hazai támogatások felosztása a nagypolitika sorozatos beavatkozásaival történt. A decentralizált helyi fejlesztés lehetőségeit a politika lényegében felszámolta, és forrásait a mezőgazdaság finanszírozására használja fel. A vidéki gazdaság működése, a vidék fejlesztése külső forrásokat igényel, amelyek felosztásáról nyilvános módon vagy háttéralkuk rendszerében a politikai testületek döntenek. A nagyobb földhasználók koalíciói a helyi hatalom legbefolyásosabb csoportjai közé tartoznak. A helyi hatalomban történő közvetlen, közvetett vagy szimbolikus részvételük a forrásfelosztás ellenőrzése miatt szükségszerű. A helyi hatalom ellenőrzésének és az országos politika befolyásolásának igénye hatalmi kapcsolatok kiépítésére és működtetésére ösztönözte a földhasználók legtöbb csoportját, és mindennek nehezen kiszámíthatóak a következményei

Forrás: Kovách Imre

Földek és emberek

Földhasználók és földhasználati módok Magyarországon
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Debreceni Egyetemi Kiadó Budapest, 2016
ISBN 978-963-8302-50-2

A kötet teljes terjedelemben letölthető a www.nepfoiskola.hu honlapon.

Kovách Imre: A vidék az ezredfordulón

A jelenkori magyar vidéki társadalom szerkezeti és hatalmi változásai

Részlet

2.2. Faluosztályok, falutípusok

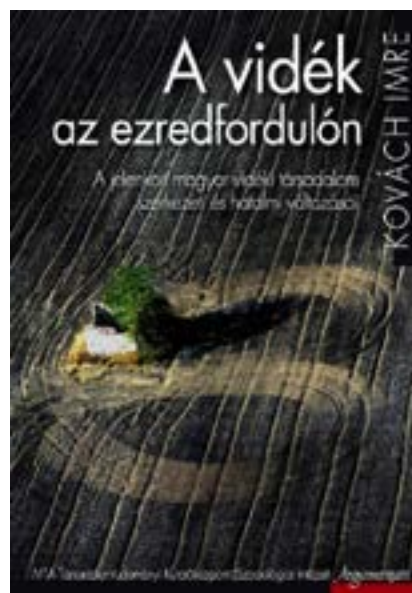
A falvak a '90-es évektől egyre nagyobb különbségű életfeltételek helyszínei. A migrációs folyamatok, a gazdaság- és társadalomszerkezet-váltás, a munkahelyhez jutás feltételei, a városközelség és turizmus lehetőségei a falvak korábbihoz viszonyított nagyobb differenciálódásához vezetett. A falvak típusokba sorolását több elemzés különböző megközelítések-ből is elvégezte.

CSITE és KOVÁCH (2002) Szelényi Iván faluosztályok modelljének változásait követte.

Ez a módszer a községek gazdaságának legfontosabb dimenziói alapján végez típusokba rendezést. A polgárosodó falvak fejlődésének motorja a dinamikus helyi társadalom, a jól prosperáló kis- és középvállalkozások és a hatékony önkormányzati együttműködés (például Veszprém megye, Győr-Moson-Sopron vagy Csongrád megye egyes falvai (BÓDI–BÖHM 2000). Az üdülőfalvak az idegenforgalom szempontjából kedvező területeken találhatók, a rendszerváltást követően gyors fejlődésnek indultak a számos hazai és külföldi turistának és ingatlanvásárlónak köszönhetően (KOVÁCS E. és társai 2004). A hazai falvak nagy része azonban stagnáló falu, ahol nincs polgárosodás, a népesség elöregszik, és jövedelemszerzési, valamint foglalkoztatási gondokkal küzd. A süllyedő falvak pozíciója a legrosszabb a településhierarchián belül, ezek a falvak a vidéki gettósodás színterei, ahol a családok nagy részét a szociális ellátórendszer tartja fenn, a foglalkoztatottak aránya és a helyi társadalmi és gazdasági problémák meglehetősen tartósnak bizonyulnak (LADÁNYI–SZELÉNYI 2004, VÁRADI 2008). Külön kategóriát alkotnak az úgynevezett másság falvai: ezek egy-egy meghatározó szubkultúra vagy társadalmi csoport tagjainak adnak otthont (például a somogyvámosi Krisnavölgy, a Káli-medence művészfalvai vagy Visnyeszéplak, Gyűrűfű, Galgahévíz, Agostyán öko-falvai) (CSITE–KOVÁCH 2002, SZÍJÁRTÓ 2002).

BELUSZKY és SÍKOS (2007) többváltozós elemzéssel tipizálták a magyar falvakat. Elemzésük szerint a rendszerváltást követően a falvak kiléptek a települések piacára, a települési ön- kormányzatok lényegesen nagyobb önállósággal rendelkeznek, bár a fejlesztésre fordítható összegek jelentős részét a központi kormányzattól kapják közvetett támogatás vagy pályázat útján. A normatív támogatások nagysága és jelentősége is hozzájárul a falusi önkormányzatok autonómiájának növeléséhez, azonban a központi kormányzat gyakran forráselvonással és más eszközökkel próbálja visszaszerezni befolyását a települési önkormányzatok fölött.

A községek városá nyilvánítása folyamatos volt, és 2008-ban már 300 közeli a városok száma.

Az ország térszerkezete gyorsan változik és kiforratlan. Erős a differenciálódás a településhierarchia mentén, amelyben a jövedelemszerző képesség határozza meg legerősebben az egyes települések helyzetét. A térszerkezet modernizációs változásai egyenlőtlen megoszlásban inkább csak egyes pólusokon érvényesülnek. A gyors változások miatt több tényező hat egyidejű-

leg a falusi térségek közötti egyre jelentősebb különbségekre. A földprivatizáció és a szövetkezetek megszűnése következtében a vidéki társadalom mezőgazdasághoz kapcsolódása sajátos. Még mindig sokan foglalkoznak valamilyen típusú mezőgazdasági termeléssel, de egyre kevesebbeknek ad ez megélhetést. A vidéki társadalom polarizációját a munkaerő-piaci pozíció, az árupiaci helyzet, a földrajzi pozíció különbségei befolyásolják a legerősebben. Beluszky és Síkos osztályozása hét falutípust állapított meg. Az első három főtipushoz az agglomerációba tartozó legjobb helyzetű 800 szuburbán falu tartozik.

A negyedik típusú község a 38 idegenforgalmi funkciójú község. Az ötödik típust a hagyományos faluval azonosították, ahol nagyon kedvezőtlen a munkaerő-piaci helyzet (379 község), és az egyik altípusban (70 település) nagy a tanyán élő népesség aránya. A hatodik típus (675 község) viszonylag jó munkaerő-piaci pozícióval versenyképes, és a falvak egy kisebb csoportja idegenforgalommal is rendelkezik. A hetedik legnépesebb csoport (900 község), a leghátrányosabb helyzetű apró- és kistalvakat jelenti.

KOVÁCS Katalin (2005) falutipizálásának is a térszerkezeti sajátosságok adják a kiindulási pontját. A gazdaság nagymértékű piaci regionalizációja következtében a falvak fejlődési lehetőségei még erősebben a regionális városközpontok gazdasági dinamikájához és logisztikai adottságaihoz, az olcsón megszerzhető termelőeszközökhöz és a megfelelő szinten és áron biztosított munkaerőhöz kötődnek. A falvak gazdaság szerkezeti változásai között a mezőgazdaság eltartó képességének gyors csökkenése, a nagyüzemi mezőgazdaság megszűnése és a kisüzemi formákban folytatott mezőgazdasági termelés gyors polarizációja érinti leginkább a falusi népesség életkörülményeit. A falvak, elsősorban a kistelepülések jelen-

tős funkciószüksülést szenvedtek el. A települési lejtő a falvak esetében is törvényszerűen működik: például a kis lélekszámú falvak háztartásainak közel kétharmadában nincs kereső. A migrációs folyamatok iránya és jellege is a falvak térszerkezeti adottságainak függvénye: a nagyobb lélekszámú községek lakossága nőtt közel harmadával 1990 és az ezredforduló között, a kisebb falvakban élők száma is gyarapodott valamelyest, de a legnagyobb csoportot kitevő közepes falvak lakossága lassan csökkent. A nagyobb falvak népességnövekedése a város közeli területeken számottevő. A városi lakosság térnyerése a falusiakkal szemben a migráció által is erősödik: azok a falvak számolhatnak lakossággyarapodással, amelyek vonzóak a városiak számára. Kovács szerint a munkahely és lakóhely szétválása a falvakkal kapcsolatos településfejlesztési folyamatok legdrámaibb eleme, amely egyik szegmensben a luxus, a másikon a szegénység gettóit hívta életre. Kovács osztályozása a falusiak közel felét találta átlagos helyzetű községben élőknek. Közel hatszázezer a száma a legrosszabb helyzetű, szegregált, gettószódó falvak lakosságának. 89 ezren a már előregedett lakosságú községcsoportban élnek. Közel kétszázezer a közeljövőben előregedő, úgynevezett hasadtársadalmú falvak lakosainak és háromszázezer az elsősorban az Alföld kisvárosai közelében található, a munkanélküliségtől talán kevésbé veszélyeztetett községek lakosainak a száma. A falusiak ötöde él a város közeli szuburbán településeken. A kistérségi szintű elemzés szerint a magyar lakosság 23%-a él válságkörzetekben, 40% átlagos, míg 37% fejlődő kistérségekben.

A Duna–Tisza-köze, Csongrád megye, a Kiskunság, a Nyírség és Békés megye településeinek külterületén található tanyák gazdasági funkciója a 20. század második felében, a kollektivizálás és körzetesítések miatt csökkent, és a külterületi lakosok száma is számottevően mérséklődött. A rendszerváltást követően ismét növekedésnek indult a tanyai népesség.

A kárpótlással, illetve privatizációval az Alföldön mezőgazdasági területekhez jutott gazdák egy része tanyára költözött (CSATÁRI–TÍMÁR 2002). Ezzel a tanyák visszanyerték eredeti funkciójukat, és mint gazdálkodó tanyák ismét az élelmiszer-termelés színtereivé váltak. Az úgynevezett hobbitanyák

egy részét a falusi turizmus céljaira alakították át, az állattartás és növénytermesztés, az élelmiszertermelés általában összekapcsolódik az agroturizmussal.

A hobbitanya-tulajdonosok egy része szabadidős/rekreációs céllal használja a tanyát, amelynek gazdasági funkciója nincs vagy elenyésző a háztartás életében. A külterületi lakóhelyek társadalmának egy része, a szociális tanyák lakosai súlyos szociális gondokkal küzdenek. Az idős tanyalakók általában tanyasi öslakosok, de a hátrányos helyzetű családok is az olcsóbb lakáskörülmények és életfenntartás miatt egyre nagyobb számban költöznek városközeli külterületre (CSATÁRI 2005).

Bármely szempontrendszer és módszer felhasználásával történt is a falu- (és tanya-) típusok leírása, azokból a város és falu kapcsolatának két mozgásiránya kiolvasható. A nagyobb lélekszámú, városközeli és üdülőövezeti falvak lakosságának a száma növekedett elsősorban a városi kivándorlással, míg a kisebb távoli falvak népességének a száma hanyatlásnak indult. Ez a kettős tendencia a városok és falvak kapcsolatában is érvényesül. A falvak harmadában élők életviszonyai, értékei, fogyasztási szokásai közelebb kerültek a városiak világához. A mobilitási potenciál növekedése (MOLNÁRNÉ 2008, VARGA 2008), a tér és idő összeszűkülése, a médiahatás erősödése, a munkaerőpiac kiterjedése és generalizációja, a tömegturizmus hatására a falusi és városi struktúrák „összecsúsása”, a „város–falu kontinuum” jelensége 1990 után jelentősebb mértékben erősödött. A városi és a falusi lakosság érték- és életmódminta cseréje a kétségtelen konfliktusok mellett is intenzív. Ebben az érték- és életmódminta cserében a vidékiek korántsem passzív résztvevők és befogadók. A városi közép- és felsőrétegek természet felé fordulása, vidéki turizmusa, az „autentikus” és a „természetes” terjedő kultusza következtében a városi fogyasztó igényei valóban „nyomást” jelentenek, ugyanakkor ez kétirányú folyamat, amely a városi és vidéki korábban nem tapasztalt közeledéshez vezetett (VÁRADI M. 1999, TAMÁSKA 2006, CSURGÓ–NAGY KALAMÁSZ 2007).

A falvak 40–50%-ának lakossága inkább egyirányú kapcsolatban van a várossal. Értékeinek jelentős részét a média és a

politika irányítja, a munkahely a városhoz köti még a nagyobb távolságba történő ingázás árán is. A kölcsönhatás azonban esetleges. A városi fogyasztói minták vonzása jelentős, de az életmód a saját, szűkösebb keretek között marad.

Nincs szó a hagyományos, vagy különösen egy archaikus világ továbbéléséről. Az életmódminták elemeiben követik a hajdanvolt paraszti túlélési stratégiákat, de az újabb generációk egyre kevésbé hajlandók elfogadni azt. A vidékiség újabb variációi jöhetnek létre, amelyben a városi/fogyasztói kultúra keveredik a lokalitás megújuló értékeivel.

A falvak negyede/ötöde talán távolabb van a városok és városközeli falvak gazdaságától és társadalmától, mint bármikor a 20. században. Leszakadó, bezáruló népessége inkább egy modernitás előtti korba süllyedt vissza az integráció csekély esélyével. A kitörést néhány helyen a városokból induló szociális mozgalmak segítségével próbálják meg (például a Bódvalenke freskófalú kísérlete és a szociális szövetkezetek, a csenyétei kísérlet – ez utóbbiról LADÁNYI–SZELÉNYI 2004), de ezek sporadikus esetek, amelyek tömeges követése nem valószínű.

2.3. Aprófalvak, kistelepek

A faluosztályok, falutípusok közül az aprófalvak világában halmozódott fel az ezredforduló legtöbb társadalmi feszültsége. A vidéki településeknek ez az a típusa, amely összességében a legtávolabb kerül a gazdasági vagy társadalmi fejlettségi mutatók átlagától és a városközpontok életszintjétől. A leszakadás olyan jelentős mértékű, hogy a települési lejtőn belül nagyobb az aprófalvak és a többi településfajta között a szakadék, mint a városok és a községek között. A fejlettségi rés inkább az aprófalvak és a többi település között létezik. KIS János Péter (2008) szerint nem is annyira az a kérdés, hogy miért csökken a kistelepek népessége egyes régiókban, hanem hogy miért marad fent az aprófalva az adott fejlettségi hátrányok ellenére. A magyar településszerkezet számos problematikus eleme közül a vidéki modernizáció az egyik kulcskérdés. Egyetlen gyors és átható városiasodást prognosztizáló elemzést sem ismerek. A kettős, vidék- és városközpontú modernizáció lehetőségeinek a kidolgozása sürgető fejlesztéspolitikai feladat.

Az aprófalvak kategóriájába az 500 főnél kisebb településeket sorolják a településtudományok. Ezen a településcsoporton belül is további kategorizálás használatos. A 200–500, a

100–200 fő közötti falvakat, illetve a 100 fő alattiakat tekintik elemzési egységeknek.

A kistelepek száma 1960 és 2001 között majdnem kétszeresére emelkedett (...)

Az emelkedő szám mögött a korábban közigazgatásilag egyesített községek szétválása és a teljesen új községek alapítása áll. A 2002-ben létrehozott 10 település közül hét teljesen új alapítású volt (KOVÁCS T. 2004). A legkisebb lélekszámú kistelepek kategórián belül is folytatódott az aprózódás, a 200 feletti falvak száma csökkent, míg 1990 és 2000 között a száz lakosnál kisebb települések aránya másfélszeresére emelkedett. 1020 törpefalut regisztrált a 2001-es népszámlálás. 103 község lakosságának a száma volt 100 fő alatti, 211 faluban volt 100–199 között a lakosságszám, míg 706 község esett 201–500 közti kategóriába (...) Győr-Moson-Sopron, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Baranya, Zala és Nógrád megyékben található a legkisebb települések többsége. 27 községben ötvennél is kevesebben élnek. A legkisebb magyar település Tornakápolna, a maga 22 fős lakosságával.

.....

A legnagyobb demográfiai probléma az előregedés. A kistelepülések népességének kétharmada az inaktív korosztályokhoz tartozik, annak ellenére, hogy kisebb mértékben megindult a fiatal, gyerekes családok kiköltözése az agglomerációs kistelepekre. Az elvándorlás folyamatos a kistelepekről, amelyek lakosságuk harmadát veszítették el 1980 és 2001 között (...)

1990 után gyorsan differenciálódott a kistelepülések társadalmi struktúrája. Az átrétegződésre az iskolázottsági és a munkalehetőségek különbségei mellett az új regionalizáció, a városok közelsége, megközelíthetősége hatott a leginkább (KISS J. P. 2008). A kistelepeken az átlagosnál nagyobb arányban szűntek meg a munkahelyek. Az aprófalvakban ez a csökkenés 34%-os volt, az országos átlag 18%-a (KOVÁCS K. 2008). Az észak-alföldi és észak-magyarországi régiók kistelepüléseiben felére csökkent a foglalkoztatottak száma. A munkaalkalmak megszűnése nem csupán a lakótelepeken, hanem a közeli városok munkaerőpiacán is jelentős volt. KOVÁCS Katalin adatai szerint (2008) 1990 és 2002 között hatezer helyi munkahely szűnt meg, míg 28 000 fő esett ki az ingázók közül. Az eredmény a kistelepülések visszatartó munkaerő és a kistelepek eltartó képességének a gyors zuhanása.

A kötetek szerzője Kovács Imre szociológus, az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet tudományos tanácsadója, és egyetemi tanár a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Szociológia és Szociálpolitika Tanszékén.

Kutatásai legfontosabb területe a vidékszociológia. Számos tanulmánya és könyve jelent meg többek között a mezőgazdasági kistermelőkről, a családi gazdaságokról, az agrárpolitikáról, a projektesített vidékfejlesztési rendszerekről, a magyar társadalom paraszttalanításáról, a földhasználat és a mezőgazdasági üzemszerkezet változásairól, az európai vidékfejlesztési rendszerekről, a tudáshasználatról és a fenntartható fejlődésről, a helyi hatalom szerkezetéről, a vidéki és városiak kapcsolatairól.

A European Society of Rural Sociology elnöke, valamint az International Society for Rural Sociology alelnöke volt. A Sorbonne LADYSS, a Helsinki Egyetem, az Abo Academy meghívott tanára, kutatója. Az Académie d'Agriculture de France külső levelező tagja.

Több, mint harminc éve kezdődött...

A Magyar Népfőiskolai Társaság megalakulásának előzményei (Részletek T. Kiss Tamás – Tibori Tímea: Civil kurázi című könyvéből. Bibó István Népfőiskolai Alapítvány, Kővágóörs, 2017. 471 old.)

A *Népművelés* című folyóirat 1984. évi 5. számában a Népművelési Intézet igazgató helyettese, Sz. Tóth János, *Kell-e nekünk ma népfőiskola?* című írása jelenik meg. A folyóirat bevezető tanulmányaként közölt írás, súlyos kritikákat fogalmazott meg a demokrácia és a művelődéspolitikai kapcsán. „A közművelődés... alapvető funkciója: a demokratizmus fejlesztésében játszott szerepe önmagától nem működőképes”. Javasolja, hogy olyan civil szerveződésre lenne szükség, amely elősegíti a társadalom kulturális demokratizálódását. Így foglalja össze az újrászülető népfőiskola helyét, szerepét és feladatait. „A népfőiskola társadalmi alapon, társasági és egyesületi szerveződés formájában alakítható ki – állami támogatással. A saját gazdasági alap megteremtése reális értékcélokat és célértékeket biztosít. Autonómiát és öngazgatást a formában – a néphagyományra és az élő, mindennapi kultúrára támaszkodást a tartalomban. A művelődésigazgatás szerepköre csak a törvényességre korlátozódik. Semmilyen központi tananyag nem szükséges, mert a népfőiskola a közigazgatási beosztástól független kis tájegységi, város környéki keretben öntevékenyen alakul meg, és a helyi társadalom szolgálatában áll. Létrejöttében nem a felülről megszabott, normatív – így a gyakorlatban kivitelezhetetlen, ezért gyámkodásra hajlamos –, tervutasításos irányítás viszi előre, hanem az önmozgás. Egyenrangú falvak, városok, gazdasági egységek, társadalmi csoportok szövetkezhetnek reális kulturális vállalkozásokra.”¹

A másik, ugyancsak országos terjesztésű periodika már egy teljes kiadvány számot szentelt a népfőiskoláknak. A vidéken megjelenő *Forrás* című folyóirat 1984. decemberi számában összegyűjtötte azoknak az értelmiségieknek a véleményét, akik a népfőiskolák felélesztését támogatták, illetve kérdéseket fogalmaztak meg. Olvashatóak – többek között – Vitányi Iván, Harangi László, Romsics Ignác, Ugrin József, Kovács Bálint, Csengey Dénes, Elek István, Varga Csaba, Gombár Csaba. Varga László publicisztikái. Valamennyi írás a falusi társadalom hátrányos helyzetéről szól, a falufejlesztést a kisközösségek, a helyi önkormányzatok, a kistelepülések autonómiája fontosságát hangsúlyozta. A folyóiratban – a szerkesztőség megjegyzésével, mely szerint a szerző javaslattevő munkahipotézisként, így vitatható megállapításaival együtt adta közzé –

megjelenik Szigeti Tóth János: *Új népfőiskolai gondolat* című írása, amely programadó volt. A gondos jegyzeteléssel ellátott tanulmány a magyarországi népfőiskolai mozgalom újrászületésének fontos alapdokumentuma lett, még akkor is, ha sok vonatkozásában még magán viseli a korabeli ideológiai-politikai rendszer kényszereit.² A tanulmány bevezető fejezeteiben a népfőiskolai nemzetközi és hazai történetének rövid bemutatása során arra hívja fel a figyelmet, hogy a népfőiskola haladó tradícióinak feltámasztása nemcsak a magyar társadalom egyik legéletképesebb és korszerű közművelődési tevékenysége lehet, hanem hogy Európában ma a népfőiskola központi helyet foglal el a permanens (élet-hosszig tartó) művelődési intézményrendszerén belül is. A szerző kísérletet tesz a népfőiskola fogalmi meghatározására, értelemszerűen ügyelve a szóhasználatra. A népfőiskolát alapvetően közművelődési, és nem felnőttképző intézménynek tekinti, kizárólag a fiatalság általános műveltségét gyarapító közösségi formációként határozza meg. Azt írja, hogy a népfőiskola „olyan, bármely egyéni vagy társadalmi kezdeményezésből és önállósággal létrehozott közművelődési intézmény a falusi és városi fiatalság számára, amely az önkéntes részvétellel alapozva,

¹ Sz. Tóth János: *Kell-e nekünk ma népfőiskola?* *Népművelés*, 1984. május. 3-5.o. Továbbá: *Népfőiskolai kezdeményezések és tervek 1983-84. c. kötet.* Szerkesztő: Sz. Tóth János. Budapest, Népművelési Intézet, 1984., Sz. Tóth János: *A népfőiskolák mai céljai és funkciói.* *Napjaink*, 1984. 5. sz., Sz. Tóth János: *Új népfőiskolai gondolat.* Budapest, Népművelési Intézet, 1984

² Szigeti Tóth János: *Új népfőiskolai gondolat.* *Forrás*, 1984. december. 56-65.o.

bizonyítvány és központi tananyag előírása nélkül a fiatalokat főleg az általános műveltség gyarapítására ösztönzi, tartós együttműködés és gyakorlati munka keretében.”³

A tanulmány kitér a népfőiskolai mozgalom lényegére. Alapvetőnek tartja (egyébként az egész tanulmány, különböző megfogalmazásokban, de gyakorta visszatérő kérdésköre), hogy a népfőiskolák létesítését semmilyen szerv nem monopolizálhatja, létrehozása csak társadalmi alapon kívánatos, mert a központi szorgalmazás, netán erőltetés csak újabb kulturális deformálódáshoz, „ál-társadalmi mozgolódáshoz” vezetne. A „kor kényszere” azonban itt is megjelenik. A leírtakat Szigeti Tóth János azzal egészíti ki, hogy „az állami kulturális irányító szervek a törvényességi felügyelet keretében képesek garantálni az állami művelődéspolitikai célkitűzések teljesülését és a rendeletekben megfogalmazott szakmai segítségadást.”⁴ Ugyanakkor felhívja a figyelmet az egyházak pozitív szerepvállalásának szükségességére. Nélkülük ugyanis a népfőiskolai mozgalom nem létezhetett volna és nem születhetett volna meg történelmi jelentőségű eredményük. A célok című rövid fejezetben írtak tartalmazzák leginkább a „kádári-korszak fellazulása” nyújtotta lehetőségek és kényszerek „egyvelege”, valamint a rejtetten továbbélő Révai József-féle kultúrpolitikai – „tartalmában népies, formájában szocialista” – elv nyújtotta keretek szabta lehetőségeket. „Mivel a dolgozók fiainak – írja Sz. Tóth – se szocialista, se helyi, se munkás, se paraszti, se magyar öntudata nem kielégítő, a népfőiskola egyik fő célja az öntudatra nevelés. Tudatosítja a népi műveltség és a hagyományok magyar értékét, mert ennek a leghaladóbb elemeire építhető a jövő szocialista, magyar műveltsége.”⁵ A tanulmány további fejezetei – hely, időszak-tartam, növendékek, szervezet-közösség, nevelők, tananyag, a tananyag követelményei, a tanítás módszere, a népfőiskolák szervezési módja – figyelembe véve a társadalmi valóságot, elsősorban gyakorlati és praktikus tennivalókat veszik számba, konkrét módszertani tanácsokat tartalmaznak. A folyóiratban közölt írások döntő többsége egyetértett a népfőiskolák felélesztésével.

.....

A népfőiskola újrászületésének „vajúdo” történetében 1984-85 a megpróbáltatások évei lettek. A *Normafa Népfőiskola* terve a gyarapodó *Népfőiskolai Baráti Körök*, a HNF *Honismeret* című, a kecskeméti *Forrás* népfőiskolai különszáma, a *Népművelés* című szakmai periodikában megjelent írás, valamint a tárca háttérin-tézményének, az *Országos Közművelődési Központ* munkakol-lektívája által, 1984 szeptemberében elkészített és Köpeczi Béla⁶ művelődési miniszterhez benyújtott kezdeményezése alapján elkészült a javaslat a *Magyar Népfőiskolai Társaság* létrehozására „kiverte a biztosítékot”.

A kultúrpolitika elhatározta a „népfőiskolai góc” felszámolását. A *Népművelési Intézet* igazgató helyettese, Sz. Tóth János közvetlen célszemély lett, közvetve azonban Vitézy Iván, az *Országos Közművelődési Központ* főigazgatója is célkeresztbe került.⁷ A Kádár-korszak utolsó fél évtizedében már nem, vagy csak nagyon nehezen lehetett valakinek a „fejét venni”, a korábbi reflexek azonban még működtek. Érdemes és érdekes kronológiájában is követni a történéseket. 1984. december 12-én Sz. Tóth Jánost táviratilag berendelték a munkahelyére, mivel vidéki körúton volt. Az új munkarend szerint december 28-ig tervet kellett készítenie januárra. Tájékoztatták, hogy ezen túl minden hónap 25-ig le kell adnia az Intézet összes rendezvény- és kiadványtervét a vezetői értekezleten, valamint a minisztériumnak. 1985. január 2-án Kornidesz Mihály viszont, az MTV elnöke nem hajtotta végre az MSZMP KB-ból érkező telefonos utasítást, amely a népfőiskolai műsor sugárzásának leállítását kérte. Így a Pálffy G. István vezette *Gondolkodó* című műsorban 1985. január 2-án látható/hallható volt egy összeállítás a népfőiskolákról. A feszültség tovább nőtt, 1985. január 7-én operatív megbeszélésre került sor Benkő Éva, a *Népművelési Intézet* igazgatója, Sz. Tóth János igazgató-helyettes és Kormos Sándor minisztériumi főosztályvezető között. Kormos úgy vélte, hogy a vezetői hármas követelmény (politikai, szakmai, vezetői) nem érvényesül megfelelően, mert a Népművelési Intézetben éppúgy, mint az OKK-ban kettős, megosztott vezetés van. A minisztériumi tisztviselő az ellentmondást és diszfunkció alapvető okát a népfőiskola felkarolásában látja. Szerinte a népfőiskola szakmailag indokolt, de politikailag nem. Arról tájékoztatja a jelenlévőket, hogy az *MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottsága* két héten belül össze fog ülni és várhatóan letiltja az egész mozgalmat. Tudomása szerint a párt a *Népművelési Intézettől a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat*-hoz (TIT) helyezi az ügyet. 1985. január 7-12. között – a Káli medencében – Kővágóörsön, telt házzal faluszeminárium és népfőiskola kerül megrendezésre. A falvakból esténként buszokkal szállítják az érdeklődőket Kővágóörsre. Emiatt a révfülöpi pártbizottság titkárát „elbeszélgetésre” Tapolcára rendeli az *MSZMP Megyei Bizottsága és a Megyei Tanács*. Az MSZMP megyei első titkárát meg Budapestre rendeli az MSZMP KB. A Káli medence faluszemináriumi hallgatói pedig arról értesülnek, hogy Havasi Ferenc – aki 1980. március 27. és 1988. május 22. között az *MSZMP Politikai Bizottság* tagja volt – a megyei párttitkároknak tartott országos tájékoztatóján kijelentette: a népfőiskolákra oda kell figyelni. A kővágóörsi faluszemináriumot meglátogatta Vitézy Iván is, aki a rendezvényről támogató cikket írt a *Magyar Nemzet* című napilapban. Mi több, a *Kultúra és Közösség* című művelődésméleti folyóirat 1985. 4. számában Sz. Tóth János elkötelezetten beszámol a Népművelési Intézet néhány szakmai kezdeményezéséről, így az újjászerveződő népfőiskolákról. Részletesen

³ Szigeti Tóth János: Új népfőiskolai gondolat. *Forrás*, 1984. december. 59. o.

⁴ Szigeti Tóth János: Új népfőiskolai gondolat. *Forrás*, 1984. december. 59. o. im. 60.

⁶ Köpeczi Béla (1921-2010) művelődés- és irodalomtörténész, művelődéspolitikus, az irodalomtudomány kandidátusa (1959) és doktora (1965), az MTA rendes tagja, 1972-től 1975-ig főtitkára. 1946-ban Eötvös-kollégistaként szerzett francia-olasz-román szakos tanári diplomát a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen. Ezt követően, 1946 és 1949 között a párizsi École normale supérieure tagjaként a Sorbonne-on folytatta irodalmi tanulmányait. Hazatérését követően, 1949-ben lektori állást vállalt a Hungária Kiadónál, később a Művelt Nép Könyvkiadó szerkesztője lett. 1952-ben belépett a Magyar Dolgozók Pártjába (1956 után Magyar Szocialista Munkáspárt, MSZMP). 1953-ban a hazai könyvkiadást koordináló, előzetes cenzorálását és engedélyezést végző Kiadói Főigazgatóság elnökhelyettesévé, 1955-ben elnökévé nevezték ki. 1963 és 1966 között az MSZMP Központi Bizottságának kulturális osztályvezetőjeként egyik meghatározó alakja volt a TIT (támogatás, térés, tiltás) kultúrpolitikai diktatúrájának. 1965-től 1988-ig az Eötvös Loránd Tudományegyetem francia tanszékén volt egyetemi tanár, 1967-től 1970-ig tanszékvezető, ugyanezekben az években az egyetem rektor-helyettesi feladatait is ellátta. 1982 és 1988 között, a Lázár-, majd a Grósz-kormány alatt művelődési miniszter volt. 1987–1988-ban az Országos Közművelődési Tanács elnöki tisztét töltötte be. T. Kiss Tamás: Fordulatok-folyamatok. Fejezetek a magyarországi kormányok kultúrpolitikáiról 1867-2000. Budapest, Új Mandátum, 2002. 144-145. o.

⁷ Az Országos Közművelődési Központ 1983-ban két intézetből állt. Az egyik – Benkő Éva vezetésével – a Népfőiskolai, a másik a Művelődés-kutató Intézet. Az utóbbi igazgatója és az OKK főigazgatója Vitézy Iván volt.

szól a népfőiskolai eszme új-jáeledésének jelentőségéről és támogatásának szükségességéről.⁸ 1985. január 14-én Vitányi Iván – egy szakmai megbeszélés keretében – arról tájékoztatja Sz. Tóth Jánost, hogy beszélt Aczél Györggyel, aki a Káli medencei népfőiskolát alapvetően jónak tartja, de lehet, hogy más-ként kellene nevezni.⁹ Aczél György és Knopp András, az MSZMP KB mellett működő Művelődéspolitikai Munka-

közösség titkára között zajlott beszélgetés szerint, Aczél úgy foglalt állást, hogy „a népfőiskolai kezdeményezésekben nagy szerephez jutottak a harmadik utas elképzelések. Az intézményrendszerrel szemben túl nagy szerepet szán a spontaneitásnak, kizárólag a parasztság és a falu irányába tájékozik, a művelődéspolitikával vitában álló értelmiség csoportosul köréje, s egy második művelődési rendszer kiépítését célozza meg.”¹⁰ Válaszlépésként a *Művelődési Minisztérium* utasította Benkő Éva igazgatót, hogy a *Népművelési Intézet* nem foglalkozhat többet a népfőiskolai ügyekkel. Több országos napilapban demonstratív jellegű elmarasztaló publikáció jelent meg. A népfőiskolát nacionalizmussal, a Horthy-korszak „ébresztgetésével”, idejétmúltsággal vádolják. A bíráló cikkek egyik központi érve az volt, hogy a népfőiskolák ki akarják magukat vonni az állami irányítás és intézményrendszer felügyelete alól. Ugyanakkor a lapok egyetlen vitázó, érvelő, hozzászóló írást sem közöltek. A megindult helyi kezdeményezések szervezői, pártfogói politikai nyomás alá kerültek.¹¹ A minisztérium 1985 őszi fegyelmi eljárás indítását kezdeményezte Sz. Tóth János ellen. Kormos Sándor minisztériumi főosztályvezető utasította a *Népművelési Intézet* igazgatóját – Benkő Évát –, hogy mondja fel Sz. Tóth János munkaviszonyát. Benkő Éva – akivel Sz. Tóth közismerten rossz viszonyban állt – testületi véleményt kért az intézet *Szakszervezeti Bizottságtól* és MSZMP alapszervezeti vezetőségétől. Mindkét testület elutasította a munkaviszony megszüntetését.¹²

Népfőiskolai Tanács

Az MSZMP országos vezetése fokozódó gyanakvással figyelte a népfőiskolai kezdeményezések mozgalommá szerveződését. Nyugtalanította, hogy a politikai hatalom szélére szorított Pozs-

Elnök: Huszár Tibor, MSZMP Párttörténeti Intézet főigazgatója

Titkár: Lázár Tibor, TIT osztályvezetője

Tagok: Juhász Róbert, HNF osztályvezető

Pongrácz Aladár, TOT osztályvezető

Drucker Tibor, MNE elnöke

Egyed Albertné, MM főelőadója

⁸ Sz. Tóth János: Új vonások a 80-as évek közművelődésében (A Népművelési Intézet néhány szakmai kezdeményezéséről) *Kultúra és Közösség*, 1985. 4. sz. 23-30.

⁹ Az újrászületés krónikája. Tíz év (és ami megelőzte) a magyar népfőiskolai mozgalom történetéből. Az emlékezetben. A sajtó tükrében. A dokumentumok tanúsága szerint. Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság. Szerk. Trencsényi Imre. 229-230.o.

¹⁰ Helyzetkép a népfőiskolákról a közelmúltból. Tények, adatok az elmúlt tíz évből, a múlt árnyai. Művelt nép – emelkedő ország. Egy kitörési esély. Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság, 2010. Készítette az MNT munkabizottsága: Sz. Tóth János, Keresztesi József, Mihályfi Márta, Nagy Júlia, Nagyné Kiss Mária. 4.o.

¹¹ Sz. Tóth János: Az utolsó nehéz évektől az új szabadságig. Népfőiskolák Magyarországon 1982-1990 között. A felnőttoktatás története Közép Európában: a II. világháborútól az ezredfordulóig. Budapest, Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézet, 2000. Szerk. Wilhelm Filla, Elke Gruber, Heribert Hinzen, Jurij Jug. 99.o.

¹² Az újrászületés krónikája. Tíz év (és ami megelőzte) a magyar népfőiskolai mozgalom történetéből. Az emlékezetben. A sajtó tükrében. A dokumentumok tanúsága szerint. Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság. Szerk. Trencsényi Imre. 230-231.o.

¹³ Az újrászületés krónikája. Tíz év (és ami megelőzte) a magyar népfőiskolai mozgalom történetéből. Az emlékezetben. A sajtó tükrében. A dokumentumok tanúsága szerint. Budapest, Magyar Népfőiskolai Társaság, 1998. Szerk. Trencsényi Imre. 227-229.o.

¹⁴ Forrás: TIT Adattár. A Tanács összetétele tükrözte azt az 1980-as évek közepétől kialakult módszert, mely szerint a „lehangosabbakat” be kell választani az adott bizottságból.

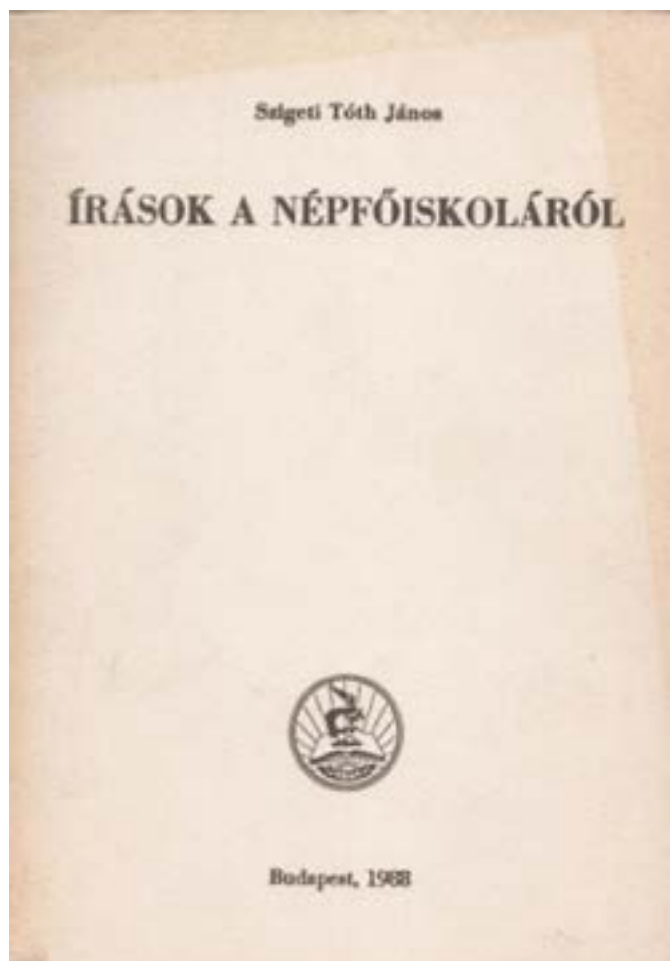
Benda Kálmán, történész
 Varga Csaba, Írószövetség titkára
 Sz. Tóth János, Népművelési Intézet igazgató helyettese
 Sylvester András, HNF Közművelődési Bizottság vezetője
 Szemerédi László, művelődési központ igazgató, Kiskunhalas
 Boda János Tsz elnök, Siófok
 Felházi György, TIT megyei titkár, Zalaegerszeg
 Szalay Ferenc, tanácselnök, Bakonyzentkirály
 Bérdi József, tanácsi osztályvezető, Tab

Az MSZMP politikai befolyása alá került testületbe Benda Kálmán, Sz. Tóth János és Varga Csaba is meghívást kapott. Az 1980-as évek derekától ugyanis mindinkább érzékelhető volt az a pártpolitikai irányultság is, mely szerint különböző testületek munkájába be kell vonni a „másként gondolkodókat”. A törekvést akár demokratikusnak is lehet mondani, abban az esetben, ha a személyek bevonása nem azt a célt szolgálja, hogy így lehet őket kontrollálni, ellenőrzés alatt tartani. A reform-kommunisták ugyan nyitottak voltak a kommunista rendszer megreformálására, ám a monolitikus egypártrendszerű berendezkedés elvetéséig nem jutottak el. A reform-szocialisták viszont hajlandóak voltak átlépni ezt a határt is. Viszonyítási pontként fogadták csak el a szocializmust, és lassan jutottak el a nemzeti önrendelkezés, a többpártrendszer elfogadásáig, s végül túlléptek magán a szocialista rendszeren is.

Az 1984 és 1986. év első fele közötti történésekre adott „válaszlépésnek” tekinthető 1986. július 4-6-a között rendezett *XI. Sárospataki Népfőiskolai Találkozó*. A sárospataki népfőiskola megalakulása 50 éves évfordulójának tanácskozásán és ünnepségén az 1936-os indulástól 1948-ig terjedő időben a fiú- és a leány-népfőiskolások és a szabadművelődési akadémia volt hallgatói és tanárai (89-en) vettek részt. A találkozó első két napján Újszászy Kálmán, Györfly Sándor, Márton János, Csurka István, Kovács Bálint, Rottler Ferenc, Vitányi Iván, Varga András, Péterffy András, Jakab Sándor, Szathmáry Lajos, Hegyi József és Somodi István tartott előadást. Július 6-án jubileumi ünnepségre került sor a Rákóczi Gimnázium dísztermében, ahol Harsányi István megnyitóját követően Maller Sándor és Újszászy Kálmán tartott előadást. Ünnepi beszédet az MSZMP „falait repesztgetni igyekvő” Pozsgay Imre, a HNF Hazafias Népfőfront főtitkára mondott, aki állami kitüntetést adott át Újszászy Kálmán református teológusnak.¹⁵

A rendszerváltás „előestéjén” a TIT még az MSZMP egyik politikai/ideológia propaganda csápjának számított. A munkatársak kinevezéséhez szükség volt az MSZMP országos, megyei, járási és városi szervezetének támogató véleményére, hozzájárulására. A Népfőiskolai Tanács pályázatot hirdetett meg népfőiskolai vezetőképző tanfolyamra. A jelentkezési lapokat a TIT Országos Központjához és annak az *Országos Közművelődési Központ Népművelési Intézetéhez* kellett beküldeni, melyet a *Művelődési Minisztérium* eltiltott a népfőiskolákkal való foglalatosságtól.

A jelentkezők kérelmét 1986. november 3-ig bírálta el a *Népfőiskolai Vezetőképző Kurzust* előkészítő „népfőfrontos” munkacso-

portja: Benda Kálmán, Lázár Tibor, Varga Csaba, Sz. Tóth János és Bakos Sándor. A tanfolyam 1986. december 8-14, és 1987. január 12-18 között került megszervezésre a HNF velencei továbbképző házában.¹⁶ A résztvevők számára Sz. Tóth János, „Ajánlás a népfőiskoláknak 1987/88-ra” címmel füzetes kiadványt szerkesztett. A *Népfőiskolai Tanács* által jóváhagyott dokumentum leszögezi, hogy a népfőiskola autonóm szervezet, „számára semmilyen központi szerv, semmilyen központi tananyagot nem írhat elő, minden népfőiskola maga dönt a saját irányultságáról” A füzet praktikus tudnivalókat, válogatott népfőiskolai irodalomjegyzéket, előadói ajánló név- és címjegyzéket is tartalmazott. A kiadvány végén olvasható Sz. Tóth János feljegyzése, aki a *Holland Népfőiskolai Szövetség Európai Munkaalapítványa* meghívására több hetet töltött a különböző holland népfőiskolákban. Tájékoztatót azokról a magyar-holland együttműködési lehetőségekről, melyek lendíteni tudnának a magyarországi népfőiskola mozgalmán.¹⁷

Az „idők szavát felismerő TIT” kiadásában megjelenik az *Írások a népfőiskoláról* című könyv. A kötet nemcsak a benne megjelent tanulmányok miatt figyelemreméltó. Sz. Tóth János, rota-technikával előállított tanulmánykötetéhez a TIT főtitkár,

¹⁵ Újszászy Kálmán (1902 -1994) A sárospataki református teológiát végezte, majd Skóciában, Svájcban és Görögországban folytatott egyetemi tanulmányokat. Debrecenben doktorált, Szegeden szerzett egyetemi magántanári minősítést. A sárospataki kollégiumban 1931-ben lett a teológia-filozófia professzora. Életműve messze túlnőtt az egyházi kereteken, a magyar művelődéstörténet kiemelkedő fontosságú fejezetét alkotja. Sárospataki professzorként a teológiai oktatás, a lelkesztés mellett országos jelentőségű és hatókörű mozgalmaknak vált elindítójává. Faluszemináriumot, falukutatást szervezett, falusi tehetségeket toborzott a szegények iskolájába. Fő célja a magyar parasztság szellemi-lelki felemelkedése volt. Szabó Zoltánnal együtt népfőiskolát alapított. Munkássága a magyar népiesség, népi mozgalom történetének éppúgy alapvető fontosságú része, mint a falukutatásának vagy a népfőiskolai mozgalomnak, a cserkészlet történetének, illetve a „pataki iskola” kialakításának. VIKIPÉDIA (Letöltve, 2016. 08.20.)

¹⁶ Forrás: TIT adattár

¹⁷ im. Ajánlás a népfőiskoláknak 1987/88-ra. Budapest, 1987. Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Népfőiskolai Tanácsa,35. o.

Rottler Ferenc történész írt előszót, amely egyben a szerző melletti kiállítás is volt. „Ez a cikkgyűjtemény – írja – Szigeti Tóth Jánosnak, az európai és a magyar népfőiskolák történetéről, valamint a mai népfőiskolai mozgalomról szóló írásait tartalmazza. A szerző szellemi és szervezői tevékenységének egyik fő témája a népfőiskola múltja és jelene. A kötetben szereplő írások

1979-1987 között keletkeztek, s egyben ez az az időszak, amikor Magyarországon vita indult a mozgalom újjászerveződéséről. Az előadásnak készült írások egy része nem jelenhetett meg, a publikált írásokat éles sajtótámadások kísérték. Mindezek a kísérő jelenségek érintették a szerzőt is. Egyfelől Szigeti Tóth János a kiátkozások sorozatát élte át, másfelől apologetikus dicsőretekkel koszorúzták meg. A cikkgyűjtemény írásaiából kitűnik, hogy sem az egyik, sem a másik végletes megközelítés nem volt indokolt. A vállalkozás, az új koncepció és a szervezés kritikus méltatást és elismerést érdemel.”¹⁸

A Népfőiskolai Tanács 1987 októberében átalakult. A HNF főtitkári pozíciójából távozó Pozsgay Imre helyébe, aki államminiszter lett, Huszár István lépett. A TIT elnöksége a Népfőiskolai Tanács új elnökének Kanyar József történészt kérte fel. Az elnökségben helyet kapott Jakab Sándor, Pál József, Pethes Attila, Kovács Dániel és Kővári Péter.¹⁹

A népfőiskolák újjászületését vitató és megkérdőjelező, vezető napilapokban közölt véleményeket egyre inkább felváltják a támogató, de legalábbis nem megbélyegző, elitélő publikációk, melyek egyértelműen jelezték a mozgalom terjedését, erősödését. *A Forrás, Mozgó Világ, Napjaink, Népművelés, Élet és Irodalom, Új Ember, Confessio, Élet és Tudomány, Heti Világgazdaság* című periodikák mellett más napi- és hetilapok, helyi kiadványok is közölnek népfőiskolákkal foglalkozó írásokat. Vitézy Iván felelős szerkesztésében a *Kultúra és Közösség* című folyóirat 1987-ben tematikus összeállítást jelentet meg a népfőiskolákról. Az összevont 3-4. szám a „népfőiskolák országos tablóját” adja. Írás jelent meg a csácsi cigány népfőiskoláról, a pécsi kísérleti lakótelepi népfőiskoláról, a „Zala” népfőiskola tervéről, előljáróságok, tanácsstagok tabi népfőiskolájáról, a Káli-medence faluszemináriumáról, a sárospataki népfőiskola jövőjéről, a nagyrécei, a csátaljai, a bogyzslói, a kisvállalkozók, vagy a hétvégi népfőiskolákról, a nagyvázsonyi népfőiskolai faluszemináriumról, a Siómente és a budapesti vállalati tanácsok tagjainak rendezett népfőiskoláról is. Sz. Tóth János fordításában kerültek közlésre a dán Európa Népfőiskoláról, a holland munkástanácsok választott tagjainak szervezett népfőiskoláról, a lengyel népfőiskoláról szóló ismertetések és az NSZK-beli tapasztalatok. Ugyanitt volt olvasható Pozsgay Imrének a népfőiskolások találkozóján, 1983. március 17-én elmondott beszéde is.²⁰

.....
A „palackból kiszabadult” népfőiskolai gondolatot, a civil közösségek mindinkább mozgalommá izmosodó kezdeményezéseit már nem lehetett visszaszorítani, sem a TIT keretei között tartani.²¹

.....
1988. június 2-án az *Országos Közművelődési Központ (OKK)*²² földszinti tanácstermében a magukat népfőiskoláknak tartó közösségek vezetői, tagjai, volt népfőiskolások, a mozgalom támogatói – összesen 156-an – megjelentek, hogy létrehozzák a *Magyar Népfőiskolai Társaságot*.

¹⁸ Szigeti Tóth János: Írások a népfőiskoláról. Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, Budapest, 1988. Szerk. Pethes Attila. 3. o.

¹⁹ A TIT úgy vélhette, hogy a népfőiskola lehet az a forma (mozgalom), amely segítheti átrendezni a rendszerváltás megpróbáltatásain. A TIT vezetősége a Népfőiskolai Tanács első elnökének, a sárospataki tanítóképzőben végzett Huszár Istvánt kérte fel, majd amikor Huszár a HNF főtitkára lett, akkor Kanyar József, református teológust bízta meg a Tanács elnöki tisztségének ellátásával, aki az 1940-es évek végén számos írásában foglalkozott népfőiskolákkal. A sárospataki érintettségű Varga Csaba mellett, az új elnökségbe két sárospataki „öreg diák” is bevonásra került, Jakab Sándor és Kovács Dániel személyében. A TIT a Magyar Köztársaság kikiáltása, 1989. október 23. után, november 13-án „Együtt a közös jövőért: Európa 1992. A felnőttoktatás és továbbképzés szerepe” címmel konferenciát, „A népfőiskolák 40 éve a németországi szövetségi köztársaságban” címmel pedig kiállítást szervezett. A konferencia meghívóján a Német Népfőiskolák Szövetsége (DfV), a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat mellett az 1988. június 2-án megalakult Magyar Népfőiskolai Társaság neve is szerepelt. Mi több Sz. Tóth János: „A népfőiskola. Az eszmék szabad áramlásának eszköze” címmel előadást is tartott. A kiállításra invitáló meghívóról, melyet a Német Népfőiskolák Szövetségének elnöke, a Német Szövetségi Köztársaság országgyűlésének elnöke, Prof. dr. Rita Süszmuth nyitott meg, az MNT lemaradt.

²⁰ *Kultúra és Közösség*, 1987. 3-4. sz. 136.o.

²¹ Jó példa erre a Komárom Megyei Honismereti Kiskönyvtár sorozatban megjelent kiadvány. Lásd. A Tatai Népfőiskola (1940-1944) emlékeiből. Tatabánya, 1987. Szerk. Kálmán Attila és Kocsis Lászlóné

²² „A Népművelési Intézet, főképp a hatvanas évek közepe-vége óta, egyike volt azoknak a kutatóközpontoknak, ahol a „musz”-feladatokat egész ségesen kiegészítette a valódi társadalomkutatás felelőssége, az erre szánt anyagi források mennyisége, a támogatás mellett a túrt (és olykor a tiltott) vizsgálódások megvalósítása. Vitézy Iván, mint idővel a Valóság szerkesztőségének is oszlopos tagja, nem állt távol a magyar valóság tisztességes kutatásának vállalásától, illetve e vállalás lehetővé tételétől, engedélyezésétől, még akkor sem, ha szocialista meggyőződését sohasem tagadta... A Népművelési Intézet a nyolcvanas évek második harmadától javarészt levetkőzte már népies majd proletáros népjobbító irányultságát, s annak elemzésébe fogott: miért is sikertelen a külső beavatkozás a társadalom közkulturájába; illetve amikor már Országos Közművelődési Intézet néven szerepelt, s oly módon kiszélesedett a tevékenységi köre, oly mértékben kiépítette szakmai és tudományos hálózatát, társintézményekkel való kölcsönkapcsolatát, illetve oly látványosan reprezentálta működésének valóban tudományos produktumait -, hogy ez valóban a leginkább elemzésre méltónak mondható időszak. Ez a legjobban publikált intézet- és kutatáshistóriai fejezet, ez időszakban értek be hosszú távú kutatások, ekkor összegződtek a kimunkált kutatási technikák révén személyes kutatói oeuvre-ök, amelyek adott esetben korszakhatárt is jelentettek - s minden bizonnyal az utókor is leginkább erre a korszakra tekint majd úgy, mint a legeredményesebbre...”- írja A. Gergely András. A. Gergely András: *Kultúra - közösség - társadalom /A Népművelési Intézet és a Művelődéskutató/ MTA Politikatudományi Intézet, Etnoregionális Kutatóközpont. Dokumentum-füzetek; 4. Budapest, 1997. 16-17.o.)*

Mit akar a Magyar Népfőiskolai Társaság?

Hol tart ma a magyar népfőiskolai mozgalom?

Szűk öt esztendeje annak, hogy a Hazafias Népfront egyik baráti összejövételén felvetődött a negyvenes évek végén a politika viharai által elsodort népfőiskolai mozgalom haladó hagyományainak ápolása. Az eszmecsere során ugyanis kiderült, hogy az egykori mozgalomnak üzenete van azok számára, akik a század nyolcvanas éveiben is magukra vállalják a cselekvés terhét és felelősségét.

Néhány hét múlt el a találkozó után, amikor létrehozták az egykor volt népfőiskolások baráti körét, közben országszerte alakult - egyelőre csak kísérletképpen - néhány népfőiskola. Mint az önszerveződő közösségek esetében oly gyakran, az újjászülető mozgalomnak is szembe kellett néznie a bizalmatlansággal, a tiltásokkal.

Esztendők múltak el, amíg a kulturális kormányzat és hivatal felismerte, hogy a népfőiskolák, faluszemináriumok betölthetik a közösségi művelődésben támadt űrt. Így napjainkra oldódott a nemegyszer kétoldalú bizalmatlanság, s mind több helyütt ismerik fel, hogy a népfőiskolai mozgalom - ugyanúgy, mint bő négy évtizeddel ezelőtt - folytatója lehet a társadalmi kulturális progressziónak. A népfőiskolákat nem az emlékezet, hanem a mai magyar társadalomban támadt kihívások keltették életre. Mert a mai népfőiskolákban - nevezzék azokat akár faluszemináriumnak vagy népfőiskolai tanfolyamnak - az mindenképpen közös, hogy a társadalmi és politikai progresszió és reform oldalán állnak, közösséget teremtve segítik elő a helyi önkormányzat működését, a népi társadalomlátás és kritikai szellem fórumai, a szülőföld szeretetére nevelnek. A népfőiskola pótolhatatlan szerepet játszhat a helyi társadalom újraépítésében, megszervezésében, a kistelepülések népességmegtartó erejének növelésében, a reformeszmék méltó hordozója lehet. A magyar közművelődés múltjában a népfőiskolák megalakulásának gondolata mindig azokban az időkben vetődött fel, amikor a társadalmi reformfolyamatok kibontakoztatásának elodázhatatlan szükségessége került napirendre. Ezért a mozgalom lehetőséget nyújt a reform társadalmi bázisának növelésére.

Mindezek a gondolatok megfogalmazódtak a közelmúltban is, amikor megalakult a Magyar Népfőiskolai Társaság, amely alapszabályba foglalt feladatának tekinti egyebek között azt, hogy az egyesületi élet keretében támogassa a helyi népfőiskolai kezdeményezéseket, szolgálja a közművelődés megújítását, a nemzeti művelődés hosszú távú céljait és a kulturális-társadalmi reformok kibontakoztatását. Mindemellett a Társaság a korábbi hagyományok méltó folytatójaként, ápolni kívánja a hazai és az európai népfőiskolatorténét legjobb hagyományait, kapcsolatot teremt a ma működő nemzetközi népfőiskolai mozgalommal.

Felveszi a kapcsolatot a népfőiskolai mozgalommal társult ún. Európa Ház hálózattal is, hogy a jövőben létrehozhassa annak hazai megfelelőit. Az Európa Ház mozgalom a közös szellemi örökség ápolása

mellett a különböző európai népek közötti mai együttműködés sokoldalú kulturális segítője.

A Társaság ellátja a mozgalom érdekképviselőit, védi annak szellemi örökségét s képviseli tagjait és a népfőiskolák hallgatóit a kulturális irányító szervek és intézmények körében.

Nemes elhatározásnak tartja, hogy segítséget nyújtson a helyi társadalom szerveződésében, segítse erkölcsösebbé válni az embert, önértetesebbé tenni az elmúlt évtizedekben területileg és lelkiileg is megosztott magyarságot, s a műveltebb közösségek megteremtésével megismertesse az elődök által létrehozott értékeket. A település mai viszonyainak konkrét ismerete, a gazdálkodás, a közösség, a szociális ellátás, a kulturális és közélet, valamint a helyi nyilvánosság megteremtése művelt polgárokat feltételez.

Fontos feladatának tartja a Társaság azt is, hogy az évtizedek óta a szerepét tévesztő és kereső értelmiséget segítse az önmagára találásban. Ahogy a Társaság megválasztott elnöke fogalmazott az alakuló ülésen: tudatosítani kell az értelmiségben azt, hogy felelős azért, ami a mai magyar társadalomban történik. Magára kell vállalnia a cselekvést, annak érdekében, hogy a magyar társadalom összetartó, kulturált nemzetté váljon. Ezért kötelessége terjeszteni a maga tudását, öntudatra, önállóságra nevelni az önálló véleménynyilvánítás lehetőségétől hosszú időn át elzárt kisközösségeket.

A Társaság a népfőiskola ügyéért elkötelezett egyének és szervezetek szabad társulása, öntevékeny társadalmi mozgalma. A Társaság nem veszi, nem veheti át az erre kötelezett állami és társadalmi szervezetek munkáját, de segíti azt vagy éppen felhívja a figyelmet az állami művelődési intézmények és más szervek kötelezettségeire és felelősségére. A Társaság mozgalmi szervezatként segít betölteni azt az űrt, amely évtizedek óta jelen van, a magyar vidék és a kistelepülések, a lakótelepek kulturális-művelődési érdekeinek védelmében, kifejezésre juttatásában.

Együtt akar működni minden olyan szervezettel, személlyel, intézménnyel, amely az egész magyar társadalom, ezen belül elsősorban a vidék és a kistelepülések kulturális hátrányainak csökkentéséért munkálkodik. A népfőiskolák elsősorban a vidék és a kistelepülések életképessége erősítésének, öntudatosodásának, felemelkedésének, önállósodásának a szellemi fórumai. A népfőiskolaszervezők, a népfőiskolások és a népfőiskolák támogatói összefogva, minden eszközzel küzdenek a központi, felsőbb állami és más támogatások növeléséért és a helyi önerőre támaszkodás kibontakoztatásáért. A cél a helyi társadalom megújítása, az önkormányzaton alapuló, korszerű, demokratikus és virágzó helyi társadalom létrehozása.

A népfőiskolák programjukba veszik a vállalkozás, a modern gazdálkodás szellemének, társadalmi magatartásának az elterjesztését és erősítését. Az új tulajdonformák, vállalkozási lehetőségek, a korszerűsített hitel- és pénzgazdálkodás nemcsak új vállalkozói, termelői és fogyasztói tudást és magatartást igényelnek, hanem teljesen új egyéni, családi és közösségi erkölcsöt, életfilozófiát is.

A Társaság kezdetben legyen inkább kis méretű - ne sokaság, inkább lélek -, s ezen keresztül fejlődjön csak szélesebb mozgalommá.

A Társaság a magyar népfőiskolai múlt minden történeti irányának képviselőjét egybe akarja fogni, értékeit megbecsülni, így a felekezeti volt katolikus és protestáns, a nem felekezeti, állami és baloldali irányultságú volt népfőiskolákat egyaránt.

A múlt minden értékét ápolva mégis a mai népfőiskolai mozgalom megteremtését tartja elsődleges céljának. Nem reprezentatív emlékbizottság, hanem a mai feladatok megoldására törekvő, az ifjúság, a jövő felé forduló aktív munkaszervezet akar lenni.

Nem csúciszerv, hanem keret, a sokféleség alapján létrejövő népfőiskolai irányzatok közös fóruma, jelképes szövetsége.

Társadalmi hatókörében nem törekszik arra, hogy kizárólag a kulturális értelmiséget tömörítse. A legkülönbözőbb értelmiségiek, vezetők mellett tagjai sorában jelentős szerepet szán a munkásoknak, parasztoknak, iparosoknak, vállalkozóknak, tisztviselőknek, minden dolgozó rétegnek. Hiszen az értékes közösségi emberek kinevelése, szerephez juttatása és a népi bázison alapuló, népfront szellemű "közösségi okoskodás" kiművelése és megszervezése a népfőiskoláknak is az egyik legfontosabb feladata.

x

A Magyar Népfőiskolai Társaság 1988. június 2-án alakult meg a Hazafias Népfront keretében mint önálló társulás. Székhelye Budapest.

Címe: Országos Közművelődési Központ (1251 Budapest, Pf. 33.)

Az alakuló közgyűlés titkosan 13 tagú vezetőséget és 3 tagú Ellenőrző Bizottságot választott.

A Magyar Népfőiskolai Társaság tisztségviselői:

Tiszteletbeli elnök: Újszászy Kálmán teológia professzor, a Tiszánin-neni Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményének nyugalmazott igazgatója

Elnök: Benda Kálmán történész, a Ráday Gyűjtemény igazgatója, a TIT Országos Elnökségének tagja

Alelnök: Huszár István közgazdász, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára

Titkár: Tóth János szociológus, az Országos Közművelődési Központ igazgatóhelyettese

Elnökségi tagok:

Búza Ferenc népfrontelnök, a baki népfőiskola vezetője

Jakab Sándor nyugdíjas, a volt veszprémi református népfőiskola hallgatója

Ugrin József nyugdíjas, a katolikus agrárifjúsági mozgalom érdi központi népfőiskolájának volt igazgatója

Kováts Dániel főiskolai tanár, a sárospataki népfőiskola vezetője

Bakné Illés Sarolta statisztikus, a zalatárnoki népfőiskola vezetője

Köles Sándor szociológus, az Országos Közművelődési Központ főosztály-vezetője

Pollák Tibor az ádándi Berzsenyi Közművelődési Egyesület elnöke

Varga Csaba író, szociográfus

Kovács Bálint református lelképásztor, a Keresztyén Ifjúsági Egyesület volt vezetője, nyugdíjas

Bérdi József tanácsi osztályvezető, a tabi elöljárók népfőiskolájának vezetője

Ellenőrző Bizottság:

elnöke: Dr. Berky Ferenc fejlesztő mérnök, közgazdász, nyugdíjas

tagjai: Havas Gábor közgazdász, nyugdíjas

Demeter Dénes üzemgazdász, közíró

x

A Társaság tagja lehet minden magyar vagy külföldi állampolgár, aki egyetért az alapszabályban megfogalmazott célkitűzésekkel, vállalja a Társaság tevékenységében való aktív részvételt.

A tagfelvételhez két tag írásbeli ajánlása szükséges, a felvételtől az Elnökség soros ülése dönt.

A Társaság tagjai lehetnek a helyi népfőiskolák, baráti körök, helyi művelődési egyesületek: A Társaságnak tiszteletbeli és pártoló tagja is lehet.

A Magyar Népfőiskolai Társaság első támogatója a Magyar Hitel Bank Rt.

Az egyéni tagsági díj: 300 Ft/év.

A szervezeti tagsági díj: 1.000 Ft/év.

A pártoló tagság minimális támogatói összege: 10.000 Ft/év.

A Társaság tevékenységét támogató összegeket, adományokat a Magyar Hitel Bank RT Széchenyi István Igazgatóság 1. sz. fiók 202-88886. sz. számlájára, a közlemény rovatban a 202-00307-0015 számlára a Magyar Népfőiskolai Társaságra hivatkozással lehet átutalni. A tagdíjakat közönséges pénzfeladó csekken ugyancsak erre a számlaszámra lehet feladni.

Részletesebb személyes, illetve írásos felvilágosítás kérhető, illetve további tájékoztatók, valamint alapszabály és belépési nyilatkozat beszerezhető:

Országos Közművelődési Központ

Népfőiskolai Dokumentációtár

Budapest

(Budapest I., Corvin tér 8.)

Pf. 33.

Telefon: 151-348 vagy 159-657/43 mellék

1251

Budapest, 1988. október

A globalizáció serdülőkkora

Nemzetközi konferencia volt augusztusban Grundtvig nemzetközi hatásáról a Londoni Egyetemen a Samford University (USA) és a Koppenhágai Egyetem Teológiai Kara (Dánia) támogatásával. A „Lands of the Living: N.F.S. Grundtvig világméretű hatása” nevű konferencián Litvánia, Banglades, Kína, Dánia, Finnország, India, Japán, Nigéria, Norvégia, Fülöp-szigetek, Dél-Korea, Svédország és az Egyesült Államok képviselői és Magyarország képviselője voltak jelen. Tervbe vettem, hogy feldolgozom a konferencia legfontosabb, új szakmai információit. Annál is inkább, mert kutatásaim és doktori disszertációm témája is a népfőiskola 19-20. századi fejlődése, és a magyar művelődés kapcsolata volt, amelyben a dán népfőiskola nemzetközi hatásának feltárása jelentős szerepet kapott. Akkor természetesen a szakirodalmi korlátok és realitások alapján, főként az észak-európai térség, Európa egésze és az amerikai kontinens északi fele, gyakorlatilag az USA kerülhettek szóba, mint földrajzi kiterjedés. Most ellenben nagy várakozással tekintettem az elé, hogy a résztvevő országok kutatói milyen beszámolókat hoznak a saját országukból, vagy a kontinensről. Némi elfogultsággal és különös érdeklődéssel, első körben a három távol-keleti ország Japán, Dél-Korea és Kína előadásait választottam ki ismertetésre. Annak ellenére, hogy ezek az előadások is rövid és vázlatos betekintést képviselhetek csak, megmutatják a dán népfőiskolai kezdeményezés elemi erejét és kreatív hatását. Sorrend szerint a japán, a dél-koreai és a kínai tanulmányokat mutatom be.

A japán és a koreai tanulmány a korabeli (a 20. század eleje, valamint a 20-as 30-as évek) társadalmi helyzetből kiindulva válaszolja a népfőiskolai gondolat születését és fejlődését, elsősorban a dán népfőiskolákat, a dán oktatási rendszert és a dán mezőgazdaságot mintának ajánló szerzők, értelmiségiek, tanárok munkásságának és kezdeményezéseinek bemutatásán keresztül. A kínai tanulmány egyetlen nagy pedagógus, kutató és a szervező egyéniség, Lei Peihong munkásságáról és elgondolásairól szól. Grundtvig és a dán népfőiskolai gondolat eredeti kínai képviselőjéről van szó, s nagy fantázia kell elgondolni is, mi történik, ha Lei Peihong elképzelései és tervei az országában megvalósulhatnak. Lei Peihong újrafelfedezése hazájában is csak a 80-as évektől kezdődött el.

Az öreg kontinensen, Európában a 19. századi, nemzeté válás és polgárosodás helyzete, a parasztság nemzetbe emelésének terve más európai országokban, fáziskéséssel és strukturális eltérésekkel, de ugyanúgy felvetődött, először fizikai és kulturális közelségben az északi térség más országaiban, és a 20. század első évtizedeiben Közép-Európában is. Ugyanarról a koncentrikus körökben való kiterjedésről van szó globálisan is – de most csak a három tárgyalt országról beszélünk. A társadalmi fejlettségi állapot és a struktúra még inkább eltérő jellegzetességei ellenére a dán alternatív társadalmi modell és oktatásslélelet, eredetiség maga is nagy vonzerőt gyakorolt, még

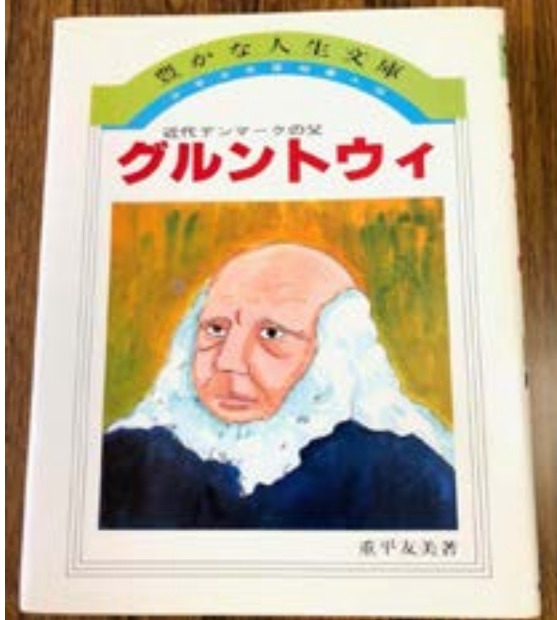
ha meggyökerezésének, szerves megtapadásának és kiterjedésének nem is voltak meg a feltételei az adott országokban.

Nézzük a magyar 30-as éveket, amikor a népfőiskola-viták egyik fontos eleme volt, hogy a realisták bírálták a romantikus nézeteket, mondván hamis az, hogy minél kisebb a szerves fejlődési esély, annál nagyobb a remény, hogy a népfőiskola megoldás lehet a társadalom összes bajára. A megkapaszkodás még foghíjasabb és eltérő feltételeiről van szó Ázsiában a 20. század elején, a népfőiskola gondolatának felvetődése pillanatában. A húzó ország Japán, ahol egy nagyszabású reformkorszak részeként erőteljes nyitás valósult meg, elsőként a Nyugat, a fejlett világ irányába. Korea helyzete igen ellentmondásos, mert miközben Japántól is átvesz a modernizációs elemekből, Japán megszállás alatt senyved. Kína külön eset, tartományi szinten kezdődik el Lei Peihong tevékenysége, amelyre az országos kiterjesztés reménye, esélye várt. A két előbbi országban az európai irányultság és behatás részben a keresztény vallás térhódításával is együtt járt, noha a buddhista és sintoista vallás keretében is támogatás övezte a dán népfőiskolai gondolatot. Igazolva a Grundtvig korabeli kereszténység viták idején megfogalmazott tézist, hogy “Human comes first”- tehát az ember jön először és a vallás csak utána.

Közös jellemző a három országban, hogy a modernizációs nyitás során akadtak rá a népfőiskola gondolatra, nem feltétlenül a társadalmi reform szándékával a középpontban, hanem a mezőgazdaság megreformálásának szükségességéből kiindulva. Ugrás volt ez a modernizáció előre, ha nem is a teljes társadalmi előrehaladás értelmében. Japán például a legdemokratikusabb, ahol nyíltan felvetődik - a konferencia japán előadója maga vetette fel a kérdést - miért nem demokratikus a mai napig sem Japán? Másutt ez még kérdés sem lehet. A 19. század vége, és a 20. század eleje a térségben a modernizációs korszak hőskora. Japán a vezető példa, ahol valóságos nagyüzemmé szerveződik a nyugati vívmányok megismerése és adaptálása. Kína sajátos eset, mások a paraméterek és erősen hangsúlyozzák, hogy a dán modellt nem akarják másolni, hanem a sajátos kínai körülmények alapján akarják a népfőiskolát megvalósítani. Vagy ez csak visszavetülése a mai kínai külön út alátámasztásának? A “tanulás felgyorsulása” is közös jellemző, amit a globalizáció serdülőkkori szakaszának nevezhetnénk. Megkülönböztetve attól, hogy globalizáció korábban is volt, de még nem a kifejlett mai, ellenőrizetlen, deformálódott, felnőttkori kiteljesedése állapotában. A dán alternatív oktatási és társadalmi modell egyetemes küldetése nyilvánvaló.

A példák a három országról igazolják, hogy az emberi - társadalmi fejlődés általános törvényeknek alárendelt és a tanulási kölcsönhatások erősödése a globális folyamatok ellenőrizhetőségét és pozitív irányíthatóságát is magában rejt.

Szigeti Tóth János

Japán következő generációja folyamatosan Grundtvig gondolataiból táplálkozik és virágzik

Grundtvig hatása Japánban

Midori Sakaguchi (Meiji Gakuin Egyetem professzora, Japán)

Kézpénz és tej

Grundtvig gondolatait és a népfőiskola elképzelést a mezőgazdasági reformmal hozták Japánba, amit a 19. század végén a pénz és a tej iránti nagy kereslet váltott ki.

1868-ban a japán kormány megnyitotta a határokat az ország korszerűsítéséhez, és elkezdte behívni a nyugati országok különböző szakértőit. A korszakot Meiji újjáépítésnek nevezik. E folyamat során Dánia a mezőgazdasági és tejipar egyik modell országa lett, Grundtvig és a népfőiskolák pedig a falusi területek fejlesztésének pótolhatatlan kulcsintézményeiként tűntek fel.

A vidéki Japán a 19.szdz végén

1873-ban a kormány megváltoztatta a gazdasági rendszerét ún. monetáris alapú gazdasággá, és a földadók felülvizsgálata alapján a parasztnak azt kézpénzben kellett fizetnie, nem pedig rizsben. Az összes olyan paraszt, aki addig önellátásban élt - az akkori lakosság 80% -a -, szembesült a valósággal, hogy pénz kell keresniük a földadó-

juk kifizetésére. Ugyanakkor, ahogy a határok kinyíltak, a kormányzat által sok nyugati, mintegy 3000 tanácsadót, és vagy keresztény misszionáriust hívott meg, akik e távoli-keleti fejlődő országba vándorolva, egyebek között elterjesztették táplálkozási szokásaikat, beleértve a tej, sajt és sertéshús fogyasztást is. Tehát a tejipar vált a mágikus megoldássá, mind a parasztnak, mind a nyugatiak számára.

Késő 19.szdz. Japán

1876-ban és 1878-ban a japán kormány két fontos főiskolát hozott létre; a Sapporo Mezőgazdasági Főiskolát (1876), a későbbi Hokkaido Egyetemet és a Komaba Mezőgazdasági Főiskolát (1878), a később Tokiói Egyetemet. Ezekben az intézményekben sok kutató foglalkozott könyvek lefordításával, az európai országokat vizsgálva, vagy új vetőmagokat és palántákat tesztelve.

Komaba Mezőgazdasági Főiskola 1878

Fontos személyiségek

Tudósok 1868-1915 között ⁽¹²⁾

A szerepet vitt tudósokról néhány szó:

Kanzo Uchimura (1870-1933)

Uchimura a Sapporo Agrártudományi Főiskolát végezte el, és a „Hogyan lettem keresztény” c. köte (1895) szerzője, amelyet Maria Wolf 1906-ban dán nyelvre fordított. Később közzé tette a „Dánia története” című írást is, amelyben egyebek között leírja a fák ültetésének történetét, melynek során Dániában a pusztá földet vis-

szanyerték Enrico M. Dalgas (1828-1894) és fia, Krisztián. Uchimura egy jól ismert keresztény vallási vezető volt, aki nem egyházi mozgalmat indított Japánban, és Dalgasról és fiáról szóló könyve 1911-ben jelent meg. Uchimura 1947-ben az általános iskolák tan-könyvébe is bekerült, ami által így országszerte ismertté vált.

Eizo Yahagi (1870-1933)

Yahagi egyetemi tanár a Tokiói Egyetem Mezőgazdaság tudományi Karán elsőként, 1901-ben mutatta be a dán mezőgazdaságot. Igen nagyra becsülte Dániát, Olaszországgal és Ang-

liával összehasonlítva, mint gazdag és sikeres nemzetet, amelynek a népessége megduplázódott, miközben 1864-ben nagy területeket veszített el. Yahagi 1902-1907 között Európában tanult, számos mezőgazdasági iskolában járt, köztük a népfőiskolákban is megfordult, és olyan cikket tett közzé, mint pld. „Dánia a gyártás Uniója” (1908).

Shiroshi Nasu (1888-1984)

Nasu volt az egykori Yahagi hallgatója, később a Tokiói Egyetem Mezőgazdaság tudományi Karának professzora lett, aki lefordította AH Hollmann „Die dänische Volkehochschule und ihre Bedeutung für die Entwicklung einer Völkischen Kultur in Dänemark” című könyvét

1909-ben. („A dán népfő iskola és annak fontossága a nemzeti kultúra fejlesztésében Dániában”) Ebben a Hollman könyvben Grundtvig „Columbus c. „költeményét és a „Nagy mitológia”, c. esszét is idézte. Ezt a könyvet az 1910-es évek elején széles körben elolvasták, mivel néhány évvel a közzététel után számos mezőgazdasági iskola jött létre.

¹² Szeretnék köszönetet mondani Prof. Koikenak a hasznos vitákért és sok tanácsért a teljes kézírathoz. Ezt a munkát a JSPS KAKENHI Grant Numbers JP16K03532 és 18K02317 támogatta

Tisztviselők 1915-1925

A kutatók érdeklődését követően számos tisztviselő kezdett érdeklődni Dánia és a népfőiskola iránt Hollmann könyvétől inspirálva.

Takeshi Fujii (1888-1930)

A belügyminisztérium 1915-ben Yamagatában, Japán északi részén mezőgazdasági iskolát hozott létre a parasztok támogatására. Fujii kapott megbízást, mint tisztviselő a létrehozás gondozására. Az eredeti terv szerint az iskolának a vidéki területek jövőbeli vezetőképzése lett volna a feladata, de inkább Kelet-Ázsia gyarmatosítási képzési központjának tűnt fel. Fujii lemondott a minisztériumi tisztségről röviddel az iskola megnyitása után, és csatlakozott a nem egyházi mozgalomhoz, az evangélista Uchimurához.

Kanji Kato (1884-1967)

Fujii után Kato lett a Yamagata iskola és más mezőgazdasági iskolák dékánja. Kato annyira nagyra becsülte Grundtvigot, hogy a mezőgazdasági iskolákat nemzeti irányultságú, spirituális és shintoista képzési központokká fejlesztette.¹³ „Az iskola az a hely, ahol mindannyiunknak meg kell javítanunk Yamato lelkünket” – mondta a diákoknak⁽¹⁴⁾. 1922-1924-ben Kato Európába látogatott, hosszabban az Askov Népfőiskolán tartózkodott, de csalódott imádott Dániájában, mivel elfogadhatatlan volt számára koppenhágai kommersz életstílus, a férfiak és a nők „tiszttalan viszonya”, és a modern Európa hiányos lelki életmódja.

A népfőiskola alapítója 1925-1937

A tisztviselők után néhány tanár kezdett érdeklődni Grundtvig gondolatairól és népfőiskolákról.

Shigeyoshi Matsumae (1901-1991)

Matsumae dzsúdó mester és mérnök volt, 1934-ben utazott Dániába, s népfőiskolákat látogatott meg, mint az Askov, Snoghøj, Ollerup, Vallekilde, IPS

és Frederiksberg.¹⁵ Sok ihletet kapott ezekben az iskolákban, és amikor visszatért, 1936-ban megalapította a vidéki Tokióban található Bosei iskolát, egy kis bentlakásos intézményt, ahol a fiatalok dzsúdót, bibliai tanulmányokat folytattak és gyakorolták a párbeszéd mesterségét.

Grundtvig hatása ma

A Grundtvig befolyásának több mint 100 éves japán története ellenére nem volt Grundtvig eredeti szövegeinek, vagy kapcsolódó könyvének megfelelő fordítása, két kutató munkáit kivéve: Mitsuru Shimizu és Naoto Koike.

Mitsuru Shimizu

Shimizu 1996-ban megjelenítette az „Iskola az életért” című könyvet, és 2007-ben Christen Kold könyvét is lefordította japánra. Őt a „Grundtvig Society in Japan” igazgójaként ismerik, közben Koike számos könyv szerzője és fordítója is, beleértve Grundtvig eredeti szövegeit. Könyvei és fordításai Grundtvig munkásságának legjobb akadémiai irányadói.

Amit Shimizu és Koike felmutat nekünk, az az alternatív gondolkodásmód; az alternatív oktatás vagy az alternatív társadalom.

Ma vannak olyan projektalapú, rövid távú programok, amelyek hasonlóak a népfőiskolákhoz és fiatal japánok viszik a munkát, ilyen például az IFAS, a Kunimi Népfőiskola vagy a Nishinoshima Népfőiskola, de egyiküket sem nagyon befolyásolja Grundtvig gondolatvilága. Mégis, Grundtvig tanításait széles körben olvassák a diákok és a tudósok, azok, akik érdeklődnek a párbeszéd alapú alternatív oktatás iránt Japánban.

(ford. Sz. T. J)

Könyvek japánul a népfőiskoláról

¹³ A sintó Japán ősi vallása, őshonos vallási tanítások és gyakorlatok összessége. (forrás wikipédia)

Hideyuki Shinkai, Tetsuo Kimijiri, 1995, 'A Study on the Accepting Process of the Idea of Danish Folk HighSchool (2)', in: "Bulletin of the School of Education, Nagoya University (Dept. of Education)", Vol.42, No.2, p.342

¹⁴ A Yamato eredetileg egy japán törzs neve, egyik jelentése: „nagy békeesség/harmónia” A szerk. megjegyzése, forrás internet.

¹⁵ Shigeyoshi Matsumae, 1945, "Revival of Denmark from the Defeat", Tokai Publisher

Grundtvig és Dél-Korea oktatása

Chung Hae-jin

egyetemi oktató Dél-Koreai Egyetem

A kora modern korszak egyik reprezentatív példája, hogy a dán nép oktatását gyakorlati formában mutatták be Koreában, a vidéki felvilágosodási mozgalom keretében az 1920-1930-as években. Az értelmiségiek abban az időben arra törekedtek, hogy olyan parasztokat oktassanak, akik nem tanultak a modern oktatásban - például írás-olvasást és gazdálkodási ismereteket -, s mégis ki tudnak menekülni a nyomorúságos életükből.

1970 és 2000

Megóvni a parasztokat a szegénységtől 1970

2000

Gyakorlati mintaként Dániának egy olyan esetét találták meg, amelyik akkoriban a koreaihoz hasonló nemzeti válságot legyőzte, ezért sokan szerették volna megismerni Dánia esetét és Koreában aszerint folytatni a paraszt oktatást. A korai időszakban a népfőiskola – amikor a dán oktatás ismertté vált Koreában – esti iskola és/vagy ideiglenes oktatási intézmény formájában működött. Ezeket az oktatási intézményeket rövid távú tanfolyamként működtették a felnőttek számára, mint például a dániai középiskolák felnőtt tanfolyamait. Az iskolák többségét azonban bezárták a japán elnyomás idején Koreában.

Ideiglenes farmer iskolák, amelyeket a japán megszálláskor bezártak

A függetlenség után néhány paraszt intézményt alapítottak. Egy jelképes intézmény volt az 1954-ben Bae Min-soo által alapított keresztény gazdálkodók intézete, a Lee chan-gap és Joo ok-roin által 1958-ban alapított Poolmoo iskola, valamint Kim Yong-gi által 1962-ben létrehozott Ganaan mezőgazdasági iskola. A három iskola közül, a Poolmoo, mint a Fiatalok Általános Iskolája volt az egyetlen, amelyek a gazdálkodókat képezték, a másik kettő közel állt a felnőttképző intézményekhez.

A dán Grundtvig által befolyásolt másik iskola az 1907-es Lee Seung-Hoon által alapított Osan iskola volt. Az Osan Iskola a dán népfőiskola ismertté válása előtt működött. A Grundtvigról és a dániai oktatási mozgalomról szóló információk később befolyásolták Lee Seung-hoont, az Osan iskola alapítóját.

Osan Népfőiskola 1907

A fent említett intézmények közül az Osan Népfőiskola és a Poolmoo Népfőiskola volt két olyan intézmény, amelyek az oktatás lényegesebb összefüggéseiben kísérelték meg elfogadni és gyakorolni Grundtvig elgondolásait.

Lee Seung-Hoon megpróbálta magukat az embereket felvilágosítani az oktatás keretében. Azt mondta:

„Létezik egy ember, aki kardot fog. De ennél fontosabb az, hogy az emberek éberek legyenek. Nem tudjuk, hogy merre megy a világ, ezért a legegésőbb, erre ráébreszteni az embereket. „

Lee Seung-Hoon

Úgy vélte, hogy az emberek felvilágosítását, az anyanyelv gyakorlásán és az ország történelmének megismerésén keresztül kell végigvinni.

A Lee Chan-gap és Joo ok-ro által alapított Poolmoo iskola megalapítása érdekében Lee Chan-gap hosszú előkészületet tett. 1938-ban Japánban meglátogatta a vidéki iskolákat, és lmélyítette tudását a dániai paraszt mozgalmakról és Grundtvig oktatási elgondolásairól. Később Lee beiratkozott egy japán népfőiskolába, ahol három hónapig maradt. Miután Lee visszatért Koreába, megalapította a Poolmoo iskolát Joóval.

Poolmoo népfőiskola 1958

Az iskola kezdetekor Lee Chan-gap ismertette AH Hollman, német történész könyvét is, aki a dán népfőiskolát és Grundtvigot tanulmányozta. Azt mondta:

„Tudom, hogy ez az a fajta dolog, amire oda kell figyelniük. Ők (Grundtvig és Kold) nemcsak ún. vidéki aktivisták. Ők Dánia fiai, akik felébresztették a nemzetet. Nem érdekesebb ez,

mint a humanista oktatás? Mert amit tettek, azzal Dániát vidéki paradicsommá tették.”

Lee az oktatásra összpontosított, amely szerinte megvilágosítja az embereket. Azt gondolta, hogy az ország történelme és az anyanyelve a legfontosabb. Ez az iskola még ma is működik és gyakorolja az emberek és az „élet oktatását”.

Ryu Dal-young az egyik legfontosabb személy Koreában, aki bemutatta a dán népfőiskolát és Grundtvig-ot. Ryu Dal-young, a Szöuli Nemzeti Egyetem professzora volt, aki az életét a vidéki mozgalomnak szentelte, s egy jobb országot és felvilágosult népet szeretett volna látni. A koreai háború idején Ryu Dal-young kiadott egy könyvet „Az új történelemért: a dán oktatásért és szövetkezetért”, amelynek a gondolata több éve Daeguban, 1952-ben a menekülttáborban fogant meg benne. A könyv annyira megkapó volt a közvélemény számára, hogy néhány év alatt 26 kiadást ért meg. A könyvében így szólt:

„Égetett a vágy, felépíteni egy keleti Dániát. Egy nagy Grundtvig kép volt a szobámban. 1956-ban hoztam Dániából. Imádkozva tekintetem a képre minden reggel, mielőtt dolgozni kezdtem.”

„Számunkra csak egy forradalmat lehet tolerálni. Ez az önmaguktól megvilágosodott emberek csendes forradalma lenne.”

Az 1960-as évek után a dán népfőiskolát és Grundtvigot elfelejtették a koreai emberek. 2000-ben a Methodist Theological University professzora (a Board of Life igazgató elnöke, a „Teachers College for Life”) mutatta be Grundtvigot és a dán szabad iskolát. 2010-ben megjelentette a „Szabadidős nevelés Dániában” c. című könyvét.

2016-ban Oh Yeon-ho, aki lelkes híve a dániai társadalomnak, létrehozta a Ggumtlefterskole-t, amely ugyanaz, mint a dán folyamatos iskolai oktatás. Azt kutatta, Dánia miért boldog ország. És az egyik válasz szerinte az oktatás és Grundtvig szerepe. Publikált egy könyvet ami Dániáról szól „Boldogok lehetünk?” A könyv megjelentetése után sokan érdeklődni kezdtek Dánia és a dán oktatás iránt.

Koreában néhány ember, akik gyakorlatban is megtapasztalhatták a dán népfőiskola működését, koreai iskolát alapítottak. Az alapító Yang Seok-won, aki a Krogeruppeople népfőiskola hallgatója volt. Az iskola kulcsszavai „szünetet tartani”, az én, a szabadság, a közösség, az empátia, az élet maga, a saját ok által élni, stb. Még nincs épületük és irodájuk, megpróbálják összegyűjteni a résztvevőket, elkészíteni saját tantervüket és rövid távú tanfolyamokat szervezni.

Manapság sok koreai ember kezd el érdeklődni a dán oktatási rendszer és Grundtvig iránt, mert erőteljesen szeretnék megújítani a saját koreai oktatási rendszerüket. És Grundtvig az „iskola az életért” elképzelése teljesen inspiráló az emberek számára.

(fordította Sz. T. J.)

Koreai vendégek a Vartovban Koppenhágában Grundtvig szobránál

A kínai Grundtvig újrafelfedezése:

Lei Peihong pedagógiai hozzájárulása Kínában

Wen Ge

szemináriumi előadó
Nanjing Egyesített Teológiai
Szeminárium, Kína

A Grundtvigot először 1906-ban hozták szóba Kínában. Mielőtt 1949-ben a Kínai Népköztársaságot alapították, Grundtvig népszerű volt számos kínai oktató és értelmiségi körében, akik a felnőttképzéssel és a falusi építkezésekkel igyekeztek megvalósítani a nemzeti „megváltást”. Azok közül, akiket Grundtvig pedagógiai gondolkodása befolyásolt, Kínában kiemelkedik Lei Peihong (1888-1967). A diákjai „kínai Grundtvig”-nak hívták.¹ Kínában Lei jól ismert, mint nagy pedagógus, aki egyaránt volt teoretikus és gyakorlati szakember is. Az 1920-as évektől Kína egyik népszerű oktatója lett. 1928-ban olyan kurzusokon kezdett el tanítani, mint a bevezetés a felnőttképzésbe és a felnőttképzés összehasonlító tanulmányai, amelyek akkor meglehetősen fejlettnek számítottak Kínában.² Egy olyan nemzeti oktatási rendszer (beleértve a formális és informális oktatást is) felépítését tervezte, amely „az embereket és a nemzetet” szolgálja. Lei pedagógiai gondolkodását csak az 1980-as évektől kezdték tanulmányozni. Két egyesület hoztak létre 1989-ben: a Lei Peihong Pedagógiai gondolkodás Guangxi Kutatószövetsége és Lei Peihong Guangxi Oktatási Alapítvány. Konferenciák sorát tartották 1988-tól, hogy megemlékezzenek a hozzájárulásairól és hagyatékáról. A Nanning önkormányzat két általános iskolát és egy középiskolát nevezett el róla. Válogatott műveinek három kötetét 1989-ben, 1990-ben és 1993-ban adták ki. 1993-ban négyrészes televíziós dokumentumfilmet mutattak be, „Lei Peihong a pedagógus” címen.

Lei először a Grundtvigról és a dán népfőiskoláról az 1910-es évek végén az Egyesült Államokban végzett tanulmányai során tanult.

1928-ban meglátogatta Dániát annak érdekében, hogy megismerje, hogyan valósult meg a dán népi nevelés, ami hatékonyan

befolyásolta az egész dán társadalmat. A Helsingöri Nemzetközi Népfőiskolán megtapasztalta az iskolai életet, írásai megemlíttette az Askov-i és a Borup Népfőiskolákat is. Látogatását követően számos olyan cikket írt, amelyek bemutatják Grundtvig eszméit és a dán oktatást és társadalmi fejlődést. Ezek közé tartoznak egyebek között a „Grundtvig az észak profétája: a népfőiskola alapító atyja” (1928), „A dán szövetkezeti rendszer” (1928), „A skandináv felnőttképző Kold” (1931). Szerinte a dán felnőttoktatás az egyik legjobb példa, és a leghatékonyabb a meglátogatott országok között.³ Ami leginkább lenyűgözte Leit, az Grundtvig pedagógiai gondolkodása volt és az, hogy a népfőiskola sikeresen átalakította a dán társadalmat és nemzetet.⁴

A 19. században Dánia nemzeti vereségeket szenvedett, területeket veszített, politikai kihívásokat és gazdasági depressziót szenvedett el. Lei szerint azonban Grundtvig és a dán népfőiskola, megmentette és újjáélesztette a nemzetet. Dánia a világ egyik legismertebb mezőgazdasági országává vált, ahol a szövetkezeti mozgalom létfontosságú szerepet játszik a nemzeti gazdasági fejlődésben. A XIX. század végén és a XX. század első felében Kína a nyugati kolonializmustól és az imperializmustól, s különböző társadalmi-politikai válságoktól szenvedett. Ezért Lei úgy gondolta, hogy a felnőttképzést nemcsak Guangxi tartományban, hanem egész Kínában is támogatni kell.⁵ Lei teljesen felismerte a kontextusok és az emberek karaktereinek különbségét. Ezért arra figyelmeztetett, hogy nem szabad másolni a dán utat Kínában, hanem differenciálni kell. Ennek eredményeképp kezdte el Lei a Jiangsu Tartományi Rendes Főiskola felnőttképzési tanulmányait 1928-ban. A következő években nem csak a népnevelés jelentőségéről beszélt, hanem létrehozta a Nanmen Népoktatási Központ-t is, amely a szegények és a riksa szállító emberek helyben történő képzésére irányult 1930-ban.⁶ Amikor visszatért Guangxi tartományba, és az alapfokú oktatás bevezetését kezdeményezte, az amerikai dr. Wood Eddy misszionárius mondta, hogy Guangxi lesz az egyetlen példamutató tartomány a kínai oktatási eredmények terén.⁷ Guangxi-i munkálkodása idején, a Guangxi gyermekek 80,87% -a, vagyis 3.332.363 gyermek részesült alapfokú oktatásban; A felnőttek 86,69% -a, vagyis 4.083.977 kapott oktatást

¹ 杨汝熊: 《“中国的格龙维”》, 载于《雷沛鸿纪念文集》, (南宁: 广西政协文史办公室, 1988年), 87页。[Yang Ruqiong, “The Chinese Grundtvig,” in Essays in Memory of Lei Peihong (Nanning: Guangxi zhengxie wenshi, 1998), 87.]

² 马秋帆: 《前言》, 载于韦善美、程刚著: 《雷沛鸿教育思想研究》(沈阳: 辽宁教育出版社, 1994年), 2页。[Ma Qiufan, “Preface,” in Studies on Lei Peihong’s Pedagogical Thinking, ed. Wei Shanmei and Cheng Gang (Shenyang: Liaoning Education Press, 1994), 2]

³ 雷沛鸿: 《祝成人教育世界大会(1929)》, 《文集(一)》, 438页。[Lei: “A Congratulatory Essay to the World Adult Education Conference(1929),” in Writings of Lei Peihong, vol. I (Nanjing: Guangxi Education, 1989), 438.]

⁴ 雷沛鸿: 《北欧的先觉者格龙维》, 《文集(一)》, 280页。[Lei Peihong, “Grundtvig the Prophet of the North,”

⁵ 雷沛鸿: 《最近广西教育设施的趋势(1934)》, 《文集一》146页。[Lei, “The Recent Tendency of Guangxi Educational Facilities(1934),” Writings of Lei, 146.]

⁶ 喻本伐、方玉芬: 《中国的格龙维: 雷沛鸿》《教育研究与实验》2010年第二期: 68页。[Yu Benfa and Fang Yufen, “The Chinese Grundtvig,” Educational Research and Experiment Nr. 2 (2010): 68.]

⁷ 胡适之<南游杂议>的介绍, 《雷沛鸿文选》, 韦善美、潘启富编(南宁: 广西师大出版社, 1998年), 271页。[“Introduction to Hu Shizhi’s ‘Journal of the Southern Visit,’” in Selected Writings of Lei Peihong, ed. Wei Shanmei and Pan Qifu (Nanning: Guangxi Normal University, 1998), 271.]

Külföldi tanulmányúton

Xijiang Kollégium

az 1941-es statisztika szerint. Ezek soha nem látott eredmények voltak a kínai történelemben⁸ 1945-ben Lei létrehozta a Guangxi tartomány Xijiang Kollégiumát, amelynek célja az volt, hogy ott valóban a népoktatás legyen. A dán népfőiskolára hivatkozott Lei ismét, hogy bemutassa az oktatás hatalmát az emberek átférfálására a politikai, gazdasági és kulturális demokrácia érdekében.⁹

Azt akarta, hogy a Xijiang Kollégium ne „holt”, hanem „élő nevelést”, biztosítson, amely figyelembe veszi az egyes diákok személyiségét; Azt akarta, hogy a tanárok és a diákok között legyen élő interakció legyen, amely segíti a tanulást. Miközben formális oktatásról volt szó, ki akarta terjeszteni az informális oktatást is, amely nem oklevelek, fokozatok megszerzésére irányul csak, hanem az emberek megvilágosodására és az emberek életének javítására. Mindezt pedig Lei különleges értelmezése szerint végzik: „az élet oktatás, a társadalom pedig iskola.”¹⁰

„az élet oktatás, a társadalom pedig iskola” 1948

Itt jól láthatóvá válik a Grundtvig befolyása Leire az élő szó, a tanárok és a diákok közötti élő kölcsönhatás és az életorientált program tekintetében. Röviden, Lei úgy véli, hogy minden oktatás sikere tényleg az emberek életével való közvetlen kapcsolattól

Az idősebb Lei Peihong

függ, s a népi nevelés – a Lei szerint – nem csak egy oktatási mozgalom, hanem a társadalmi mozgalom is, ami közkedveltté teszi az oktatást és egyenlőbbé teszi a társadalmat.¹¹ E cél elérése érdekében bírálta, hogy az embereket mechanikusan kezelik az oktatási folyamatban, szerinte ösztönözni kell a tanárok és az aktív tanulást végző emberek közötti kölcsönös, közvetlen kapcsolatot. Lei elmondta, hogy mint új oktatási vállalkozás, az emberek oktatásának az emberek életén kell alapulnia és az emberek életét kell megcéloznia. Ennek egyszerre célja az oktatás megkedveltetése az emberek körében és az emberek átférfálása.

Lei Grundtvig inspirációjára megpróbálta előmozdítani az egész életen át tartó tanulás kialakítását, s megpróbálta megmagyarázni azt - kínai kulturális szempontból. A kínai nyelvben az oktatás két karakterből áll: 教 tanítást jelent, gyakorol vagy gyakorol, míg 育 művelésre, ápolásra és építésre utal. 教 teszi az életet szisztematikussá, és csak egy ideig tart, míg a 育 az egész életet kitöltő folyamat. Csak az egész életen át tartó oktatás képes megújulni és felemelni a nemzeti szellemet. Lei kreatívan így helyezte kínai kontextusba Grundtvig elgondolását.

Röviden: Grundtvig pedagógiai gondolkodása és a dán népfőiskolai rendszer mélyen befolyásolta Leit, aki grundtvig-i módon próbálta meg a kínai nemzetet „megmenteni és felépíteni”. A kínai felnőttképzést tántoríthatatlanul támogatta Kínában, anélkül, hogy mechanikusan lemásolta volna a dán modellt, még ha őt „a kínai Grundtvig”-nak is nevezték. Részben Lei erőfeszítései révén ma nagy jelentőségű lesz Grundtvig pedagógiai örökségének újbóli felfedezése Kínában.

(ford- Sz. T. J.)

⁸ 雷坚：《雷沛鸿传》（南宁：广西人民出版社，1997年），128–29页。[Lei Jian. On Lei Peihong (Nanning: Guangxi People's, 1997), 128–29.]

⁹ 雷沛鸿：《西江学院的世界文化基础（1947）》，《雷沛鸿文选》，519–20页。[Lei Peihong, “The World Cultural Foundation of Xijiang College(1947),” in Selected Writings, 519–20.]

¹⁰ 雷沛鸿：《西江学院之教育实施方针（1946）》，480–481页。[Lei Peihong, “The Educational Guideline of Xijiang college(1946), 480–81.”]

¹¹ 雷沛鸿：《普及民众教育的几个技术问题（1933）》，《文集一》，56页。[Lei Peihong, “A Few Technical Questions of Practicing Popular Education (1933,)” in Writings of Lei, 56.]

A kitűzött cél teljesült

Mindnyájunknak vannak álmai és céljai, csak nem mindig tudjuk, hogyan valósítsuk meg. Hajlamosak vagyunk egy gyors döntést hozni, aztán el is kezdjük az álmunk meg-

valósítását. A valóság azonban más, mert ha nem terveztük meg pontosan annak végrehajtását, az első akadály bekövetkezésekor, készek vagyunk menet közben fel is adni azt. A cél eléréséhez ezért tudnunk kell lépésről-lépésre, hogy mit kell tennünk ahhoz, hogy a tervből valóság legyen.

Ez történik velem egy pályázati kiírás olvasása után is, hiszen a felismerést követően, ha a kitűzött cél elképzeléseimnek megfelelő, elkezdődik a tervezés. A KAB-FF-17-B asz. pályázat esetében könnyű helyzetben voltam, mivel tizedik alkalommal sikerült ezt a drogprevenciós pályázatot megírni, amit a korábban lezárt pályázatom folytatásának is tekintettem, ugyanis a résztvevőim cserélődtek, de a cél továbbra is megmaradt.

Tudtam mi a cél, ezért a sokéves tapasztalat, kialakult módszerek, szakmailag elismert előadói csapattal a háttérben, a pályázati kiírás lehetőségeit, a fogvatartottak igényeit figyelembe véve, építettem fel a leendő programot. Lépésről-lépésre kidolgoztam, kivel, mit, hogyan valósítunk meg, ezért a projekt zárásával elmondhatom, hogy a kitűzött célt/célokot elértük, a projektet eredményesen zártuk.

Hogy mi volt a cél? Alternatívákat mutatni a kábítószer-problémával küzdő, előzetesen fogvatartottaknak, elítélteknek, az egészségkárosító magatartások visszaszorítására.

Mit értünk el? A tervezett 24 fő helyett, 32 fő + a közvetett résztvevők bevonása történt meg. Sok és változatos programmal nyújtottunk segítséget, ismeretet, szórakozást a börtön egyhangú, sivár napjainak leküzdéséhez, a „szabadidő” hasznos eltöltéséhez.

Kik voltak az előadók? Egyesületünk célját támogató, a börtön szabályait betartó, szakmailag elismert, munkájuk iránt elhivatott szakemberek.

Értünk-e el eredményt? Legnagyobb eredményük, hogy a dohányzásról való leszokást segítő tréningünk 12 résztvevője közül 5 fő letette a cigarettát, zárkájukat pedig, „NEMDOHÁNYZÓ” „zárkává” minősítették.

Minek köszönhetjük ezt az eredményt? Egyik résztvevőnk NY.A. példamutatásának, aki elmondta, milyen céllal jelentkezett, milyen praktikákat, módszereket alkalmazott a sóvárgás leküzdé-

sére. Megfogalmazta, hogy előadásaink hatására belátta, hogy a dohányzás az egészség romlásának egyik legsúlyosabb oka, ezért azt soha nem késő abbahagyni. Kiszámította a havi cigarettára fordított költségét, és belátta, ennek összegével javíthatja hozzártartozói anyagi helyzetét, illetve ezt az összeget más hasznos, egészséges dolgokra költetheti.

Tervének megvalósulását az alábbi módszerek kidolgozásával érte el, amit mások számára is követésre ajánl.

Tünetek:	Javaslatok: (saját tapasztalat alapján)
Ingerültség	Segíthet a séta, egy kis relaxáció.
Álmatlanság	Koffein megszüntetése, de legalább mennyiségének csökkentése. Hogyan? megkérte „kávéfelelős” társát, hogy ne kínálja meg, ritkábban főzzön.
Köhögés	Igyon sok folyadékot. Lehetőség szerint torokcukorka, rágó fogyasztását ajánlja.
Éhség	Alacsonyabb energiatartalmú rágcsálni való fogyasztása, pl. abonett kenyér, sárgarépa rágcsálása, stb. (Bv. boltban beszerezhető.)
Unalom üzésére	Olvasson többet, fejtse rejtvényt, kártyázzon, használjon felnőtt színezőt.
Fáradtság, kimerültség	Szunyókálás, könnyű tornagyakorlatok is segíthetnek.

Heti beszámolóiban során jó volt hallani a megélt változásokról szóló előadását, mely egyre jobban megerősítette Öt és társait is elhatározásukban. Ahhoz, hogy a cigaretta szagának nyomát is eltüntessék, vállalták zárkájuk kifestését. A közös munka tovább fokozta elhatározásuk betartását, közösségük összetartó, egymást támogató erejét.

Számomra, Attila társaival együtt bebizonyította, hogy érdemes ezt a munkát folytatni, és elérhető célokot megfogalmazni, mert akkor elmondhatjuk, hogy:

Az élet hatalmas lehetőségeket rejt a kozmoszunkban. Ne tékozzoljunk el azzal, hogy kormányos nélküli hajóként, kitűzött célok nélkül sodródunk a hullámokon! (Max Tegmark)

Fehér Lászlóné

Zalai Népfőiskolai Egyesület titkára

A börtön ablakába is besüt a nap

Életünkben számtalanszor, sőt naponta többször is döntési helyzetekbe kerülünk, és ezeknek komoly következményei lehetnek. Akár pozitív akár negatív irányú a döntésünk eredménye, azok kihatnak életünkre és környezetünkre is. Döntéseinket nagyon sok minden befolyásolja, honnan jöttünk, kik a példaképeink, mit láttunk követendő mintának, mit tanultunk

meg stb. A legfontosabb dolog az, hogy bármit is tettünk vagy teszünk, még ha rossz is az, van kiút, újra talpra kell állnunk, tanulnunk kell belőle. Az én dolgom szerencsére nem az ítékezés, hanem a segítség a bajba jutottnak. Öröm számomra, hogy legyen az gyerek vagy felnőtt, utat mutathatok, jó példával szolgálhatok, reményt adhatok. Hálás vagyok Fehér Lászlóné

Zsuzsának, hogy idén is segítséget nyújthattam fogvatartottaknak, a jó döntések megalapozásában, a dohányzás káros hatásainak bemutatásán át, a szűrővizsgálatokkal való megerősítésig. Az egészség óriási kincs, amire vigyázni kell, ami folyamatos befektetést, tanulást igényel. Aki nem egészségügyi iskolában tanul, annak kevesebb lehetősége van arra, hogy tudást kapjon a szervezetről, annak egészséges működéséről, a megbetegedések okairól. Az 5 alkalom alatt megerősítést kaptam arról, hogy jó az egészségbe vetett hitet növelni, kell az embereknek fejleszteni az egészségét, és ez jó befektetés. Az egészségfejlesztő foglalkozások alatt nagyon nagy volt az érdeklődés, örömmel fogadtak minden alkalommal, és a dohányzás volt a

fő téma. A dohánytermékek alkotóelemeitől a szervezetre gyakorolt összes káros hatásáig, illetve a leszokás pozitív változásain át nagyon sok ismeretet tudtam átadni, amit más előadók más szemszögből nézve megerősítettek illetve kiegészítettek.

A dohányzó ember teste plakát, és a dohányzás szervekre gyakorolt hatását szemléltető demonstrációs bőrönd látványa elrettentően hatott, holott a céloom nem ez volt. Szerettem volna, ha tisztán látják és megértik, hogy a dohányban előforduló több mint 3000 káros alkotóelem milyen romboló hatással van a szervezetre, illetve a dohányzó embereknél jelentkező tünetek okai megismerésre kerüljenek. Ezek már komoly elgondolkodásra, illetve az amúgy is szermentessé válni akaróknak a leszokáshoz adtak bátorítást. Ha csak 1 ember szokott le a dohányzásról, már megérte! Emellett a stressz, stresszoldás, szűrővizsgálatok, életünk komoly döntési helyzetei voltak a témák.

Hálásan köszönöm a fogvatartottaknak az érdeklődést, az együttműködést, és a programokon való aktív részvételüket. Kívánom, hogy váljon egészségükre, és hozzanak jó döntéseket. Mindig van második esély, éljenek vele, hiszen a dallal ellentétben (miszerint soha nem süt be a nap) a börtön ablakába is besüt a nap!

Tóthné Koller Mária
egészségfejlesztő

Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság Korhatártalan akadémia

A Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság a GINOP-3.3.3-17-2017-00104kódszámú projekt keretében „Korhatártalan Akadémia - Bedekovich hagyományok és innováció a Jász Világtalálkozó helyszínén, Jászfényszarun és térségében” című programot valósít meg Jászfényszarun, a környező települések – Pusztamonostor, Jászágó, Boldog és Jászfelsőszentgyörgy – bevonásával.

A szervezet célja, hogy a projekt megvalósításával hozzájáruljon, hogy a digitális világból kimaradó állampolgárok nyitottá váljanak a digitális eszközök, praktikumok és szolgáltatások megismerésére és így a lakosság minél tágabb köre lépjen be a digitális környezetbe. Célcsoport: a 45 év feletti, a vidéken élők, az álláskereső, a nők (kis gyermekesek, nagy családok, vállalkozók családi vállalkozásban dolgozók, vállalkozásukat tervezők) akiket a munkaerőpiacra, a közösségbe visszavárnak s akikben megvan, vagy megteremthető a nyitottság a digitális eszközök kipróbálására, használatára. A támogatás intenzitása 90%, a támogatás összege: 9.88 MFT; Saját forrás, amelyet Jászfényszaru Város Önkormányzata biztosít: 1.10 MFT; Projekt teljes költsége: 10.98MFT.

A népfőiskola 2018. július 1. és 2019. június 30. között KORHATÁRTALAN AKADÉMIA címmel hirdeti meg hagyományos és innovatív programjait, illetve digitális eszközöket, display elemeket szerez be, honlapját fejleszti, közönségtalálkozót, lakossági fórumot szervez. A Digit modul keretében négy szintű térítésmentes informatikai képzést hirdet, „Átkelni a digitális szakadékon” címmel összesen 440 órában s emellett népszerűsítő kiadványok készülnek. A modul programjai: Di-

gitális írástudást megalapozó képzés (2 csoport részére, 60-60 órában), IKER 1. szintű digitális alapképzés (2 csoport részére 35-35 órában), Önálló informatikai eszközhasználatra felkészítő IKER 2. szintű képzés (2 csoport részére 35-35 órában), Digitális alapképzés idősek számára (6 csoport részére 30-30 órában). A képzésről a résztvevők tanúsítványt, illetve a projektév zárásakor a mindkét modulba bekapcsolódóak „Akadémiai Diplomát” kapnak. A Családi modul keretében a Mozgásban az Egészség és Játék-Tér-Zene programelemek - előadások, közösségi, egészségfejlesztő és családi programok, interaktív beszélgetések - valósulnak meg több mint 100 alkalommal.

Bővebb tájékoztató letölthető a www.bedekovich.hu honlapról.

Információ kérhető: Kovács Béla projektvezető; elérhetőség: info@bedekovich.hu

A projekt a Széchenyi 2020 program, a Digitális Jólét Program keretében, Jászfényszaru Város Önkormányzatának támogatásával az eddigi népfőiskolai hagyományok innovatív továbbfejlesztésével valósul meg.

Nemzeti Kulturális Alap

Magyar Népfőiskolai Társaság

1138 Budapest, Révész u. 2/c

Tel.: 06 (20) 610 05 06

www.nepfoiskola.hu

mnt@nepfoiskola.hu